

PAMÁTNÍK

ŠEDESÁTÉHO VÝROČÍ TĚLOCVIČNÉ JEDNOTY SOKOL PŘEROV

1871 -1931

Nákladem Tělocvičné jednoty Sokol, Přerov
Tiskem knihtiskárny Jar. Strojil v Přerově
Redigovali bří: K. H a u ke, VI. Ondráček, S. Pleva

Obsah:

St. Kovanda: Sokolům v Přerově
VI. Ondráček: Šedesát let Sokola přerovského (1871—1931)
Mil. Oščádalová: Jak se vyvíjel ženský tělocvik v Přerově
Vojta Fárek: Se Sl. Kratochvílem v Moravské Ostravě
Osvald Kotouček: Jak jsme získali povolení slavnostního praporu
Berta Jemelková: Nové směry tělocvičné
Stan. Andrlík: Připravujeme stavbu nové sokolovny
Činovníci přerovského Sokola v letech 1871—1931
Statistika činnosti vzdělávací

**Sokolům v Přerově.
St. Kovanda**

Kdo může se tak zahledět
na dílo, vzrostlé od ničeho,
na kopy uplynulých let,
vždy plných dění bujarého?
Snad stařec? Oh, ten stýská si,
že život uniká mu ze žil,
a stesk, že vlastně už se přežil,
v tu hrdost vždy se ohlásí.

Vy jste jak výheň, do níž pad'
vždy nový přínos živých polen,
a Vaší práce správný klad
přes roky zůstal nebolen.
Vy cítíte, co znamená,
být s roka na rok šíře vzeplat
a mohutněji vždy zas vzeplát
a výš vytýčit ramena!

Jste na svém místě do muže,
jste hradba, před kterou se klaním.
Stisk dlaně že Vám pomůže?
Zde máte ji - a s vřelým přáním:
Jak bili jste kdys za temna
do mříží tísnící nás pasti,
dál v svobodné ať raší vlasti
Sokolstva síla tajemná!

Šedesát let „Sokola“ přerovského (1871—1931), Napsal VI. Ondráček.

Mládí národa a prostředí města Přerova.

Zdravé jádro českého národa, probuzeného prací několika pokolení, dostalo se r. 1860 vlivem začínajícího ústavního života do svobodnější doby, »Radost ze života a mládí prochvívala všechnu bytost národa. Chtělo se mu žít, pracovat, chtěl být slyšen a vážen mezi národy ostatními. Těšil se i na zápasy, bojovnost jeho byla veliká, ale umění a zkušenosti neměl žádné. A netoužil po vládě nad jinými, po moci a bohatství, nýbrž po právu, pořádku a mravné dokonalosti. . . Ono národní lnutí bylo prosté, čisté a v té prostotě se povznášelo k lidským ideálům a brzy jim bylo blíže, než možno dospětí národu jinému, jehož nohy jsou přizemi drženy olovem sobectví a vládychtivosti. Národ český je starý idealista, starý bojovník za ideály lidstva, V dobách tvořících důležité oddíly v životě národů, celý národ se proniká společným myšlením, cítěním a chtěním.« Těmito slovy vylíčil Jos. Holeček v »Našich« ducha této doby.

Léta šedesátá počala hned od počátku čilou organizací národního života. Boj proti německv v Praze a ve venkovských městech v Čechách se skončil vítězně, jen na Moravě se dlouho prodlužoval. Český živel tísněný politicky se rozléval do širokého proudu kulturního a hospodářského ve spolcích vlasteneckých, hudebních, pěveckých, čtenářských, v Besedách, jež probouzely naše lidi,

Vrcholný kámen dán této národní organizaci založením »Sokola« (1862), jemuž uložen dalekosáhlý úkol - - vytvářeti tělesně i duševně zdravého, harmonicky vyrovnaného, sebevědomého českého člověka.

Období 1862—1872 bylo dobou mohutných manifestací politicky probuzeného národa. Koruna česká, tajně v noci z Vídně do Prahy vezená (1867), byla vítána nejen ohněm na horách, ale i ohněm v českých srdcích naplněných úzkostnými nadějemi a vřelými přáními. Carská slova; »Rodnyje bratja rodnoj zemi«, pronesená k české deputaci vedené Fr. Palackým (1867), roznítla nadšení i naděje.

V květnu 1868 byly slavnostně kladeny základní kameny k Národnímu divadlu v Praze. Doba táborů vyvrcholila v památné deklaraci z 22. srpna 1868, v níž občanští poslanci čeští formulovali své státoprávní stanovisko a protestovali proti prosincové ústavě; podobné prohlášení téhož dne vydali čeští poslanci moravští (spolu se šlechtou), ohlašující, že se nové říšské rady nikdy nesúčastní. Memorandum Riegrovo (1869) vládě Napoleona III. hledalo spojení pro program práva a lidskosti na západě Evropy.

Zdalo se, že tato mocná vlna přinese aspoň snesitelnou úpravu státoprávních poměrů českých. Nasvědčoval tomu proslulý reskript z 26. září 1870, jímž František Josef sliboval korunovaci i české vyrovnání.

V této chvíli, kdy Němci pokořili Francii, podávají Čechové slavné memorandum Beustovi, hájící právo národů na sebeurčení, protestující jediní z celé Evropy proti odtržení Alsaska a Lotrinska, Toho nám vděčná Francie nezapomněla.

Došlo k fundamentálkám, jimiž mělo býti provedeno jakési vyrovnání s Rakouskem, Císař novým reskriptem z 12. září 1871 slíbil korunovaci a práva království, ale věc odporem Němců a Maďarů byla zmařena. Reskript nesplněný byl plakátován a policií strháván a nastala doba české a slovenské persekuce.

Za těchto politických poměrů šířila se myšlenka mužů nadšených a opravdových - tvůrců Sokolstva - kteří demokratickými zásadami dovedli pro národní zápas nadchnouti i širší vrstvy lidové, aby se zrodil nový člověk a ten aby vytvořil nový svět.

Na Moravě byla založena první tělocvičná jednota v Brně r. 1862, r. 1864 založen Sokol ve Val. Meziříčí, r. 1865 v Kroměříží, r. 1868 ve Vel. Meziříčí s pobočkou v Křižanově, r. 1869

v Prostějově, Slavkově, Olomouci a Ždaru, r. 1870 ve Vyškově, Tišnově, Příkazích, Olešnici, Nov, Městě, r. 1871 ve Vel. Bystřici, Přerově, Třebíči, Králově Poli, Morkovicích, Novém Rousínově, Kyjově a Hodoníně,

Přerov byl na rozdíl od četných jiných měst moravských městem s českou správou. Od r. 1848 začínaly české časopisy a knihy vnikati do rodin mezi lid, při čemž sluší vzpomenouti rázného Dra Jana Kozánka, který psával již před r. 1848 do tehdejších českých novin (Květy), Již r. 1846 rozhodlo se několik mladých mužů předpláceti české časopisy a knihy, z čehož se vyvinul Čtenářský spolek a současně vznikl při něm spolek zpěvácký; je to slibný začátek prvních vlastenců, čili, jak se tehdy říkalo, národovců.

Rok 1848 přispěl značně k probuzení národního vědomí, ale také k čilejšímu životu politickému i na venkově. Deputace pražská vracející se z Vídně byla v Přerově slavně vítána, město osvětleno, konán pochodový průvod s hudbou, střelba z hmoždířů. Ale národní obrana měla přece jenom velení německé. Brzy vznikla i zde strana separatistů, t. zv. Moravci, kteří o Češích nechtěli slyšeti, a vláda toto tříštění jednotného národa horlivě podporovala v naději, že tím bude Morava snáze a rychleji poněmčena.

Další buditel přerovský jest lékárník František Kramář, od 1859 až 1866 starosta města, podporovatel a šířitel českých novin (Mor. orlice, Olomouckých novin), dal podnět ku pěveckému spolku »Přerub«, jehož předsedou byl až do své smrti; jeho součinností zřízena čítárna a pořádány v ní poučné přednášky. Usiloval o založení nižší hospodářské školy, v níž také sám přednášel; vymáhal marně české gymnasium. Založil r. 1861 s Cyrilem Vítězem občanskou záložnu, první na Moravě.

Vedle Kramáře zasloužil se velice o rozvoj národního uvědomění a pokrok města Jakub Škoda, první ředitel městského gymnasia, založeného po prázdninách r. 1870. Pro nutnou stavbu budovy gymnasijní utkaly se dvě strany: národovci a Moravci, kteří městu vládli. Volbami r. 1873 a 1874 zvítězila strana národní se starostou Jindř. Matzenauerem (měšťan a kupec). Největší zásluha v tomto úporném boji náležela J. Škodovi, jehož podporoval kupec František Štěpka. Tito tři mužové jsou zároveň v čele mladé jednoty sokolské.

R. 1870/71 zřízena Střední škola obecná (dosud od 1861 jen 4třídní), r. 1874/75 nákladem zemským střed, hospodářská škola, škola měšťanská chlapecká i dívčí zřízena až r. 1884/85 a pak rychle vzrůstaly i další školy obecné, strojnická (1889), obchodní (1900).

Obyvatelstvo města bylo převahou živnostenské; od vzniku dráhy (1841) vznikaly další podniky: r. 1843 syrobárna, 1845 škrobárna, 1852 výroba zboží kovového, 1859 lisovna oleje, první cukrovar, r. 1867 druhý cukrovar, rozsáhlá strojárna a slévárna, r. 1871 akc. pivovar, později další veliké podniky dnešní.

Živností a řemeslná výroba dodávaly Přerovu odedávna živosti a pohybu. Cechy řemeslné měly dobrou pověst. Živnostnictvo bývalo početností, majetností i svým postavením v městě vážným činitelem. Všechny podniky veřejné i soukromé v ohledu hospodářském i kulturním braly své počátky z kruhů živnostenských, »Řemeslnicko-živnostenská beseda« sdužovala i městskou inteligenci, jež šla ruku v ruce s hlavním jádrem obyvatelstva.

Mimo již vzpomenutou občanskou záložnu (dnešní Úvěrní spolek záložna přerovská) vznikaly další podniky: 1885 Obecní spořitelna, 1888 Okresní záložna, 1892 Občanská záložna, pod jejichž vlivem vznikaly záložny i v okolních obcích.

Prvních 25 let »Sokola« v Přerově (1871—1897).

a) Horská bystřina (1871—1877).

(Podrobnější dějiny jednoty za prvních 40 let napsali bři. O. Kadlec a A. Beňa v Památku 1911.)

Z vylíčeného prostředí národního a místního zrodila se i naše jednota. První jednatel Fr. Mrkva napsal o vzniku: »Dlouho již kolovala myšlenka v městě našem, aby se za příkladem měst českých a moravských zařídila též zde tělocvičná jednota. Několikrát již dozrávala

myšlenka ta, vždy však ponořena ve spánek. Nezůstala ale dlouho v zapomenutí. Pokročili občané a synové starého Přerova, sjednotivše myšlenku tu znovu, požádali horlivého vlastence měšťana a obchodníka p, Fr, Štěpku, přednášejíce jemu přání a touhu tuto. Ochotný a činný podporovatel všeho, což naše jest, pojednav o věci této se zvoleným prozatímním zařizujícím odborem s p. Jos. Vítězem, měšťanem a p, Fr, Mrkvou, stavitelem, jal se stanovy pracovati. Vypracovav je, předložil je přihlášeným členům ke schválení, pak u hejtmanství k potvrzení,«

Stanovy byly potvrzeny a valná hromada se konala 4. května 1871 (přítomno 40 členů). Účel jednoty vytyčen stanovami: »Účelem jednoty jest pěstovati tělocvik společným cvičením, společnými výlety, šermováním ... K oživení ducha společného služtež i poučné přednášky nepolitického obsahu, jakož i společné zábavy.«

Starostou byl zvolen br. Fr. Štěpka, náměstkem Jos. Vítěz, praporečnickem Vícha a 10 členů výboru, 4 náhradníci. Mezi zvolenými byl ředitel gymnasia J. Škoda, který byl členem výboru až do své smrti (1885), prof. H. Krch, MUDr. C, Černoch, Jan Gayer (otec známého legionářského hrdiny) a přední měšťané. Město Přerov propůjčilo místnost ve škole a darovalo 75 zl. na náradí, jež bylo pořizeno rozprodáním 100 kusů akcií po 1 zl., jež se pak slosováním každého čtvrt roku splácely.

Nastal čilý ruch v mladé jednotě, pěstoval se tělocvik, konaly se společenské zábavy, přibývalo členů, jichž bylo na konci r. 1871 88. Sokolové chránili majetek při požárech, ježto dobrovolných hasičů nebylo. Sbíralo se na prapor, který však brzy byl opatřen vlasteneckými paními a dívkami. První »Šibřinky« pořádala jednota 29. ledna 1873, první veřejné cvičení se konalo již v červenci 1872 v háji Michalově. Místnost pro cvičení byla stále měněna: ve škole na podzim se cvičiti nedalo, proto se cvičilo v hostinci na »Pančavě«, v létě 1872 na zahradě br. starosty Josefa Vítěze pod kaplí s v. Jiří, na zimu najímány pak různé místnosti, až se konečně dohodla jednota s obecní radou tak, že jednota propůjčí náradí, převezme na sebe náklad za čištění a osvětlování, obec pak zaopatří místností a otápění v gymnasiu na Hor. náměstí. V těchto prvních letech cvičilo z počtu všech členů poměrně mnoho bratří; členů bylo přes 80, z nich cvičilo průměrně přes 20, první rok 29.

V r. 1873 přihlásilo se do jednoty dosti rolníků z Moštěnice, Dobřčíc, Lověšic Bochoře, St. Vsi, V r, 1875 důstojně oslavena památka Fügnerova, přednášel br. prof. Frant. Oščádal a vyslána deputace k odhalení pomníku Žížkova u Přibyslavě. R. 1876 vyslána deputace k pohřbu Fr. Palackého, pro vdovy a sirotky padlých Hercegovců sebráno přes 27 zl.. hojně přednášeno, výlet na Buchlov s vlastními trubači.

b) První překážka (1877),

Jarý život jednoty náhle zastaven úředním rozpuštěním. Jednota se zúčastnila vítání olomouckého arcibiskupa r. 1876, při čemž cvičící členstvo utvořilo špalír s kordy bez vědomí výboru, Br. náčelník Fr. Neumann měl důstojnickou šavli místo kordu. To pohněvalo přítomné důstojníky tak, že br. náčelník měl býti na místě zatčen, čemuž stěží zabránili přední měšťané (podle sdělení br. F., Radouška); jednota obžalována u hejtmanství velitelem posádky a předsedou vojenských vysloužilců. Četnictvo zabavilo kordy, jejich nositelé zaplatili pokutu po 1 zl, a starosta Sokola br. V. Chválek 20 zl. K tomu přidružily se brzy stížnosti neznámých osob u okr. hejtmanství v Kroměříží pro spory a půtky se členy zatím se tvořícího sboru hasičského a proto jednota byla úředně rozpuštěna. Myšlenka zříditi ze Sokola hasičský odbor byla v tomto období třikráte na valných hromadách resolutně odmítnuta. Jednota přerovská nezankla tedy vyprcháním prvního nadšení ani ochablostí, jak se stalo na četných jiných místech, nýbrž naopak přílišným temperamentem, řevnivostí a přísným okem c. k. úřadu.

Na další cestě (1878—1897).

Jak se sokolská myšlenka vžila, vysvítá z toho, že její horliví přívrženci přemýšleli po několika měsících, jak by jednotu obnovili. Náradí a peníze byly uschovány u jednoty kroměřížské. I sestavil se zařizující výbor a podal ke schválení nové stanovy. Stanovy byly vráceny s poznámkou, že »Sokol« založiti se nedovoluje. Zařizující odbor to však nezmátlo, stanovy poopravil a pod názvem »Tělocvičná jednota« znovu podal. Ty pak byly místopředsedstvím potvrzeny. Jako zařizující odbor byli podepsáni bratři: Vilém Skřeček, Jiří Greger st., Fr. Vrba, Fr. Skřeček a Hynek Polášek. Při valné hromadě 9. června 1878 přihlásilo se 39 členů.

Výbor udržoval styky se »Sokolem« pražským, který různými pokyny udržoval mladou jednotu v činnosti.

Kroj byl upravován podle pražské jednoty, od r. 1883 nebylo již rozdílu. Hned po otázce krojové jednalo se o prapor, který zase po obtížích úřadů byl r. 1883 povolen, 3 vlasteneckými ženami darován a »Vlastou« proveden a r. 1884 slavnostně odhalen za přítomnosti zástupců četných jednot moravských a národních spolků ze širokého okolí, v průvodu 1000 lidí, v Michalově na slavnosti bylo několik tisíc lidí (Památník 1921, bratr Kotouček).

Obtíže s polit. úřady trvaly dále. Jednota chtěla přistoupiti k Sokolské župní jednotě moravské, v níž již dříve od jejího začátku 1872 měla zastoupení, ale nové stanovy tohoto členství nepřipouštěly. Bylo proto mimoř. Val. hromadou v říjnu 1879 usneseno podati opravné stanovy k potvrzení a k tomu žádati, aby se jednota nazývala »Sokol«, Stanovy však potvrzeny nebyly, koncem r. 1880 znovu podány, byly však opět odmrstěny. Deset let trvalo jednání toto; až byly konečně místopředsedstvím 10. května 1889 potvrzeny a jednota přistoupila k župě Moravské.

V tomto období cvičilo se v gymnasiu (vystavěném r. 1877) do r. 1893, kdy byla jednota vypovězena a proto se uchýlila do pavilonu, který po výstavě t. r. pořádané zakoupilo »Družstvo pro vystavění tělocvičny« od Řemeslnicko-žívnostenské besedy za 200 zl, a upravilo k cvičení dalším nákladem 500 zl. Br. J. Polame napsal v Památníku z roku 1911 o cvičení v tomto paviloně: »Cvičili jsme v něm potud, dokud krev mrazem nestydlá v žilách cvičenců. K osvěžení používali jsme místo sprch k tření těla zamrzlé vody z umyvadel. Když to ale k snesení nebylo, přestěhovali jsme se do bývalého kloboučnického závodu p. E. Kytky (nyní Městský dům), rozdělili družstva; když jedno cvičilo, druhé promenovalo po ulicích, pak se vystřídala. Na jaře nám útulek rozbourali a šli jsme o číslo dál. Tentokrát do sálu k Filipům (nyní dům č. 28) v Palackého ulici. Odtamtud šli jsme již rovnou do vlastního stánku,«

Členů přibývalo zvolna, ale stále. R. 1878 bylo členů 59, r. 1885 již 130, r. 1890 142, r. 1897 228.

Cvičenců bylo proti první době procento menší, průměrná návštěva v těchto letech byla 12—18, jen v r. 1892 26. V roce 1894 se začalo cvičení dorostu a žáků. Větší ruch tělocvičný nastal za náčelníka br. Ant. Hyánka 1889—1891, který t. r. odešel do Brna jako náčelník župy Moravské a po 2 letech jako učitel tělocviku do Chorvatska, Za něho cvičilo 4—5 družstev. Po jeho odchodu staral se o cvičení bývalý náčelník a dlouholetý cvičitel Fr. Karas a z mladších br. Antonín Beňa (20letý), který se vlastní houževnatostí a studiem stal energickým vedoucím cvičitelských hodin a pořadatelem tělocvičných kursů. Za člena cvičitel. sboru byl přijat 29. března 1892 br. Jos. Polame. O těchto letech 90tých stůjítež tu slova br. Jos. Polame (Pam. 1911): »Byl to život sice potulný a přece rádi jsme jej měli. Co toho příčinou? Nadšení a porozumění pro idee našich nesmrtelných zakladatelů, o kterých tak často bylo nám vyprávěno vůdčími členy jednoty, jimiž byli starosta Flor. Oščádal, náčelník Fr. Dvořák a nejstarší cvičitel Ant. Beňa,« Br. Fr. Dostalík, starosta jednoty od 1882—1890 jmenován prvním čestným členem jednoty r. 1891,

Br. Fr. Karas za zásluhy byl jmenován čestným členem cvičitel, sboru a odměněn diplomem na večírku k jeho počtě 22./1, 1895 uspořádaném.

Činnost vzdělávací se rovněž rozšiřovala pod vlivem sv. václavské resoluce 1895, přednášeli bří Fr. Dvořák, br. M. Malý, br. prof. Fr. Oščádal, Jos. Polame, br. prof. O. Viglic, br. Dr. L. Riedl.

Časopisy sokolské byly odebírány; jednota sama předplácela od začátku »Sokola« v 1 výtisku, po obnovení jednoty a »Sokola« 3 výt.; podle první tištěné výroční zprávy z r. 1895 se odebíral v jednotě »Sokol« 33 výt., »Borec« 15 v., »Sokol americký« 1 v., »Sborník sokolský 12 výtisků. Knihovna měla r. 1895 82 svaz. během roku vypůjčeno 297 knih.

Jiné podniky. Součinnost s okolními jednotami pěstována právě tak jako bylo působeno na okolí, V těchto prvních 25 letech bylo 15krát veřej. cvičení jednoty, na žup. sletech účast po 20 roků, výletů a vycházek 115, četné večírky, besídky. Jednota se zúčastnila všech národních podniků, podporovala ročními příspěvky Ú.M. Školskou, Komenského, přispěla na zakoupení rodného domku Fr. Palackého.

I. sletu sokol. r. 1882 se zúčastnila 10členná deputace, 4 bratři cvičili,

II, sletu sokol. r. 1891 se zúčastnilo 41 členů v kroji, 17 cvičilo prostná a 1 družstvo závodilo v nižším oddílu.

III, sletu sokol. r. 1895 se zúčastnilo 35 čl. v kroji, 18 cvičilo prostná, 1 závodící družstvo v nižším oddělení se umístilo na 39. místě, získalo čestný diplom a 5 bratří diplomy přebornické.

Organisace. Mimo správ, výbor a cvičitel. sbor ustavil se roku 1883 zábavní odbor, sbor trubačský, obleková komise a r. 1895 odbor národopisný pro sbírání památek v jednotě a pro národopisnou výstavu pražskou. Jednota byla členem župy Moravské povolené úředně 11. března 1872, prvními zástupci byli starosta Jos. Vítěz a jednatel J. Č. Sobol, V Přerově byl okrsek střední, R. 1891 byly přepracovány stanovy této morav. organisace, jež přijala 1892 název »Moravsko-slezská obec sokolská* a okrsek střední »Župa středomoravská«, v níž zřízen žup. sbor cvičitelský. R. 1896 došlo k spojení České obce sokol. s Moravsko- slezskou a župou Dolnorakouskou a utvořen »Svaz českoslov. Sokolstva«, Starostou župy středomor. se stal starosta jednoty přerovské br. Flor. Oščádal, který (a s ním celá jednota) se stavěl rozhodně proti utvoření Mor.-slez. Obce« a navrhoval župy jako svéprávné jednotky s dobrovolným podřaděním se Č. O. S. — když se úředně nedosáhne formálního sloučení s Č. O. S. Boj vyvrcholil r. 1897, kdy jednota přerovská zůstala nesdružena přesto, že župa rozhodla jinak. M. S. O. S. dala zato jednotu do klatby, zakázala, jednotám zúčastniti se památné pro Přerov slavnosti otevření vlastní sokolovny.

Pod vlastní střechou.

Širším proudem (1897—1914).

Vybudování sokolovny jest dokladem rostoucího nadšení a obliby sokolské věci. Již r. 1887 byl v jednotě podán návrh na vystavění vlastní tělocvičny a město Přerov darovalo jednotě pozemek na »Marku«, kde stával kdysi sbor Jednoty Bratrské, zničený požárem r. 1664, a kde zůstal pak jen hřbitov zrušený roku 1780, Pro tento účel ustavil se zvláštní spolek, který dosáhl potvrzení stanov jako »Družstvo pro vystavění tělocvičny »Sokola« v Přerově«. Bratrství a obětavost byly od začátku domovem v jednotě. Nejvíce obětavostí bylo třeba k postavení sokolovny. Po léta konány zábavní podniky, sbírky a sbírky s pokladničkami. Družstvu se podařilo za obětavého starosty »Družstva« Fr. Mohapla získati i širší obecnost. Získání téměř yšichni přerovští majitelé povozů, zvláště rolníci šířavští, 19. března 1896 položen základní kámen za proslovů zástupců města, spolků a korporací. Stavba do zimy zhruba hotova, v zimě se v ní již cvičilo. Na jaře bylo vše dohotoveno a 8. srpna 1897 sokolovna slavnostně otevřena a svému účelu odevzdána; tělocvična má plochu 264 m², v dalších místnostech byla umístěla veřejná knihovna a později i čítárna, jež teprve r. 1913

městem jinde umístěny. Plány na sokolovnu vypracoval br. Fr. Lazar. R. 1904 provedena byla přístavba proti severu nákladem 1728 K, v r. 1913 oprava vnějšku stála 1748 K, »Družstvo« zůstal dluh, který jen pomalu byl splácen, až teprve r. 1919 byl zaplacen, »Družstvo« provozovalo jako kulturní podnik od r. 1911 zakoupený »Stereoglob« přezvaný na »Panorama«, jež r. 1922 bylo prodáno. Jména členů a korporací, jež se zvláště zasloužily o vybudování, jsou uvedena na desce ve vchodu sokolovny.

Když již byl vlastní stánek, tož to se dobře pracovalo. Rozvinula se činnost správní, tělocvičná, vzdělávací a zábavně-společenská neobyčejně. R. 1909 vznikl divadelní odbor. Členstva přibývalo každým rokem od r. 1907 přibyl ženský odbor »Sokola«, jehož předchůdcem byl »Vzdělávací a tělocvičný spolek paní a dívek přerovských utvořený v prosinci 1895 br. V. Kalmusem jako samostatný spolek, když výbor jednoty ke zřízení odboru nepřivoli. Na stanovy se podepsaly jako zařizující odbor paní Marie Polamová, Anežka Ratibořská a Františka Grégrová, Tento spolek cvičil v sokolovně, vedl si čile, cvičil i žáčky, pracoval při zábavách jednoty, byl sdružen v župě. Když z podnětu ČOS došlo k založení ženského odboru, vstoupila většina členek do Sokola, zbylá část proměnila se 1909 ve »Vzdělávací spolek Bož. Němcové«,

Podle povolání (výroč. zpráva za r. 1913) bylo ze 436 činných bratří; 97 pomocníků v dílnách a obch. příručí, 91 samost. živnostníků, 81 soukromých úředníků, 35 samost. obchodníků, 33 stát. úředníků, 19 učitelů a ředitelů škol, 15 středoškol. profesorů, 11 inženýrů, 10 nádražních zřízenců, 9 továrníků, 8 lékařů, 7 stavitelů, 6 lékárníků a majitelů farmacie, 5 akademiků, 4 advokáti, 2 statkáři, 2 geometři, 1 rolník.

Počet mužů, R. 1900 bylo 256, r.1910: 315, r. 1914: 405 (cvičících bylo v těchto letech 61, 102, 86, členů cvičitel, sboru mužů 17, 14, 17, Průměrná návštěva byla 31, 53, 50,

Počet žen, R. 1907 bylo 65 členek, r. 1910:102, r. 1914:150; cvičících žen bylo v těchto letech: 32, 60, 58; průměr, návštěva: 24, 40, 38; členek cvičit, sboru žen bylo r, 1911: 9, r, 1914: 13.

Dorostenců cvičících (od r, 1894) bylo r. 1900 cvičících 52, r. 1910: 48, r. 1914: 81; průměr. návštěva v těchto letech: 37, 30, 58.

Dorostenky cvičily se ženami, od r, 1912 zvláště; bylo jich zapsáno 35, průměr, návštěva 30; v r, 1914: zaps. 37, prům. návštěva 24.

Žáci cvičení mimo r. 1906—1910 s průměr, návštěvou 17—40, od r. 1911:60—77.

Žačky od r. 1911 s průměr, návštěvou 33—74.

Kursy cvičitelské byly pořádány pravidelně úsilím br. náčelníka Jos. Polame, který od r, 1899 vedl technicky jednotu; byly to kursy v jednotě, v okrsku, v župě pro muže i ženy, jež od r. 1908 se ve vedení osamostatňují, R. 1910 měli 3 bratři a 1 sestra cvičitelský kurs Č. O. S, Vzdělávací činnost soustředěna od r.1912 v osvětovém odboru a byla prohlubována. R, 1900, 1901, 1902 slavnostní večery na paměť M. J. Husa, R. 1902 přednášel poprvé St. Vráz a uspořádán na podnět br. starosty Fr. Dvořáka »**Dětský den**«, který se stal od té doby pravidelným zjevem sokolského života. Byl to první pokus připravit žactvu zábavu a dospělým příležitost potěšit se nelíčenou veselostí dětí.

V r. 1913 provedeny tyto zábavy: Šibřinky »Z naší minulosti«, dozvuky, Dětský den, uvítací večer nových bratří, hodová zábava »Slovácké hody«, Sylvestr aranžovaný br. Em, Klausem. Zahrána 4 divadla.

Značná byla součinnost s jinými spolky v r. 1913, zvláště s Nár. Jednotou při pořádání universitních extensí (4 přednášky), při oslavě Husově, při přednášce o Bílé Hoře, při manifestaci za druhou universitu. Členstvu cvičícímu a dorostu konány proslovy. Malá zábavní knihovna darována veřej. knihovně, Br. novinářem Svobodou rozšířeno 1469 výtisků knih a sokol. brožur, 90 příruček tělocvičných, 500 výt. brožury »Vari«, osvětlující poměr Sokola k D. T. J. a k Orлу. Výborem závazně usneseno dávat novým členům Tyršovo »Sokolství«.

Pravidelnou hlídku sokol. v přerovském »Obzoru« řídil br. Slavomír Kratochvíl, Předpláceno 600 výt. »Činu« pro každého člena.

Veřejná vystoupení jednoty v r. 1913: žup. výlet do Vel. Týnce, účast na slavnosti Nár. Jednoty, okrskové cvičení v Chropyni, výlet do Radslavic za účelem založení nové Jednoty, slet v Mor. Ostravě, účast na veřej. cvičení ve Vlkoši a v Raketnicí, vlastní veřej. cvičení, župní závody mužů a žen,

Jednota se zúčastnila 1898 sletu v Hodslavicích, vyslala deputaci na slavnost Mickiewiczovu do Krakova, r. 1904 se zúčastnila I družstvem sletu jihoslov. Sokola v Lublani, 1906 v Záhřebu.

IV. sletu v Praze 1901 zúčastnila se jednota mimo prostná 2 družstvy v závodě nářad'ovém, Na V. sletu 1907 bylo 49 br. v krojí, 37 cvičilo prostná, na nářadí 7 v závodě nářad'ovém 8; 15 čl, ženského odboru cvičilo kuzele.

Na VI. sletu 1912 bylo 52 br. v krojí, 45 cvičilo prostná, v závodě nářad'ovém 14 br.; členek ženského odboru cvičilo 27,

Sletu v Brně 1914 bylo přítomno 60 br. v krojí, 44 br. cvičilo prostná, 22 žen a 10 dorostenců. Jednota se stala členem Pěveckého Sdružení Moravských Učitelů s příspěvkem 50 K, spolku pro zbudování Husova pomníku v Praze s příspěvkem 100 K, byla členem Družstva pro udržování sokolovny a veřejné čítárny.

Po nedokončeném sletě brněnském uspořádala jednota 19. července 1914 »Dětský den« za účasti 500 dětí.

To byl konec pravidelné činnosti a přišla doba největší zkoušky pro národ i pro Sokolstvo, jemuž dána příležitost naplniti branný cíl Tyršův za poměrů nečekaných.

V ječínách světové války.

a) Slavomír Kratochvíl, vzor Sokola.

V mobilisačních dnech červencových a srpnových většina mladých bratří byla povolána do zbraně. Hned na počátku ze 72 zapsaných cvičenců nastoupilo 42 službu vojenskou, mezi nimi 12 členů cvičitelského sboru. Dalšími odvody stoupl počet na 66, takže zůstalo jen 6 cvičenců a 2 cvičitelé. Zůstal i br. Slavomír Kratochvíl jako vedoucí dorostu - - jen na krátko. Činnost v tělocvičně obsazené vojskem ustala až do převratu.

»Družstvo« nabídlo tělocvičnu jako lazaret podle pokynu Č. O. S. Červenému kříži, ten však nabídky nepřijal a sokolovna byla 27. října 1914 zabrána k účelům vojenským. Vojenské správě dalo ji k dispozici město se svolením »Družstva«, aby zachránilo aspoň jednu školu, v níž by se mohlo vyučovati. Inventář byl složen ve dvoře strojnické školy. Zprvu umísťovali v sokolovně podezřelé vojáky, později rekonvalescenty.

Schůze výboru se konaly pravidelně, aby byla vyřizována agenda a aby byl ukryt majetek jednoty před očekávaným pronásledováním a zabezpečen jednak v pokladně obecní spořitelny, jednak v městském museu. Jaký strach se zmocnil lidí po zatčení Sl. Kratochvíla, jest patrné z toho, že přicházeli a odevzdávali věci, které měli u sebe z oslav Husových, konaných 6. července. Předsedou oslav byl br. Dr. Krček a jednatelem br. Sl. Kratochvíl. Poslední knihy jednoty byly uloženy v akciovém pivovaru a později v Občanské záložně, různé odznaky v městské vodárně.

Stalo se tak v důsledcích zatčení bratra Slávka Kratochvíla a jeho druhů 18. listopadu 1914. Sl. Kratochvíl se narodil 2. ledna 1889 v Trnavě (okres Holešov), Pocházel z rodiny učitelké. Byl absolventem vyšší průmyslové školy v Brně a stal se technickým úředníkem firmy Heinikovy v Přerově, V Sokole byl vytrvalým a nadaným cvičitelem, absolvoval s výborným prospěchem cvičitelský kurs. Závodník. Nastoupil vojenskou službu a po návratu z vojny v ohnivém nadšení se odvážil těžkého cviku, při čemž spadl s kruhů a zlomil si ruku. Proto nebyl schopen těžších cviků i věnoval se vzdělávání sokolského dorostu. Velmi záslužná byla jeho činnost v redakci »Přerovského Obzoru«, v němž řídil »Sokolskou hlídku«.

Zatčení se stalo na základě udání pro rozšiřování antimilitaristických letáčků, jichž bylo u zatčeného nalezeno ještě 15, a mimo ně nalezeny opisy dvou t, zv. ruských manifestů. Letáky tyto Sokolové tehdy rozmnožovali na vlastním hektografu a šířili. Br. Kratochvíl byl postaven před náhlý vojenský soud v Mor. Ostravě, odsouzen k smrti a 23. listopadu 1914 zastřelen jako první oběť zuřícího dvojhavého orla,

Jaký dosah měla hrdinná smrt Kratochvílova, vysvítá z dopisu pana presidenta čs. republiky **T. G. Masaryka**, zaslaného redakci přerovského »Obzoru« v lednu 1919:

„Poprava Kratochvílova učinila na mne veliký dojem. Byl jsem hned po vypuknutí války dobře informován o protičeské a zejména protisokolské náladě v rozhodujících kruzích vojenských; odsouzení Kratochvílovo bylo mi důkazem, že Vídeň nadobro trhá svazky s námi a povoluje úplně násilnické politice militaristického pangermanismu. Proto smrt Kratochvílova stala se mně jedním z hlavních důvodů pro mé definitivní protirakouské rozhodnutí.«

Sl. Kratochvíl zastupoval před vojenským soudem celou velikou sokolskou rodinu. V jeho osobě souzeno Sokolstvo. Přímý, mluvil pravdu, nezapřel. Česká povaha, sokolský duch věrný právu zvítězil, i když tělo bylo zabito. Vzor nám i budoucím.

b) Těžce zkoušení bratři.

S Kratochvílem současně byli zatčeni a před týž náhlý vojenský soud postaveni z týchž důvodů br. Vojtěch Fárek a Vladimír Stejskal, typografové, oba cvičenci a závodníci a p. Fr. Klabazňa, asistent měst. Staveb. úřadu, a po 2 dnech br. František Radoušek, majitel tiskárny a nakladatel, který zajel do Mor. Ostravy, aby obviněným získal právního obhájce.

Bratři Fárek, Stejskal a p. Klabazňa byli osvobození, ale byli konfinováni a p. Klabazňa z nátlaku úřadů musil být propuštěn z měst. služeb.

Br. Fr. Radoušek postaven rovněž před náhlý soud pro opisování ruských manifestů, jež byly nalezeny u Kratochvíla, ale řízení náhlého soudu bylo zrušeno, aby znalci písma podali posudek. Život jeho visel na nitce. Byl dále vyšetřován a po 11 týdnech strašného vězení odsouzen pro velezradu na 8 let těžkého žaláře v Komárně, kde byl do května 1917 jako v hotovém pekle. Dostal se pak do snesitelnějšího vězení v Šoproni, odkud za 3 měsíce při všeobecné amnestii propuštěn, aby byl okamžitě povolán na vojnu, V dubnu 1918 byl propuštěn k vedení svého obchodu s podlomeným zdravím a zničeným majetkem.

Za těchto okolností se přerovská veřejnost a zvláště Sokolové těšili zvláštní pozorností vojenských prohledacích komisí, tajné policie a četnictva, U br. L. Elmera, jednatele Sokola, prohledali kancelář, pokladnu i byt, br. Jos. Polamovi, starostovi jednoty, prohledali byt a střežili jej pilně doma i při každé vyjízdce z Přerova. Obětí tohoto boje c. k. hejtmanství stal se též místostarosta br. Prof. Jaromír Souček, známý kulturní pracovník, který za to, že na Občanské záložně, jejímž byl ředitelem, byl vyvěšen prapor slovanský místo rakouského, byl zatčen, po 2 měsíce v Ostravě držán v tuhé vazbě, aby byl pak propuštěn a povolán na vojnu.

Když byl br. Radoušek přiveden na Štědrý den 1915 do Přerova, aby byl svědkem u soudu, byl vítán přáteli cestou, navštíven ve vězení. Za tuto pozornost byli přátelé potrestáni několikadenním vězením a mezi potrestanými bylo 8 bratří Sokolů.

Br. MUDr. Boh. Oščádal navštívil jako osobní lékař Radouška ve vězení na přímé vyzvání a byl za to odsouzen hejtmanstvím na 5 dní do vězení, současně škrtnut z listiny zproštěných a poslán na vojnu, kde po 3 roky byl stále vyslýchán na každém místě pobytu pro Radoušku případ.

»Tolik ponížení, tolik hanby a utrpení sneslo se na jediné české město! A nad to byli jsme nuceni mlčeti po čtyři léta, i když nám nejvíce bylo křivděno,« praví br. St. Kovanda v doslovu tištěné práce »Památce bratra Slavomíra Kratochvíla 1914«, v níž jest podrobně vypsána tato smutná kapitola dějin jednoty,

c) Před převratem.

Ženy s dorostenkami cvičily po celou dobu válečnou na různých místech, vypomáhaly i při cvičení dorostu a později i žáků. Dorost vedli Jos. Polame, J. Prošek, H. Sekera a Hrušák v tělocvičně obecné školy, V roce 1917 konána tělocvičná akademie dorostu s »Vlastou« ve prospěch polévkového fondu. V r, 1918 vymohl Jos, Polame cvičení žáků pod vedením O. Kadlce a Pavly Kříčkové. Konala se tělocvičná besídka dorostu a žactva doplněná tělocvičnými čísly ženského odboru. Členy vznikající z dorostu vedl br. J, Prošek.

V květnu t. r. se konala na přerovské radnici schůze župních náčelníků sokolských, 1. září konána slavnost Českého Srdce se závody borců sokolských. Proveden tělocvičný kurs pro členstvo a dorost, jež vedli Polame a Kadlec. Pokračováním byl župní kurs.

Rovněž správní činnost jednoty v r, 1918 zvětšena a také činnost vzdělávací.

Důležitým mezníkem pro moravské Sokolstvo jest 5. říjen 1918, kdy se utvořilo na schůzi žup brněnských tříčlenné direktorium (bři Híller, Šart a Havránek), které provádělo organizaci a připravovalo Sokolstvo na dny Svobody. Předáci sokol. zasílali čelným činovníkům sokolským zprávy, co je třeba připravovat; tak vznikla t. zv. etapní spojovací služba sokolská.

Jednota byla připravena zakročiti v Přerově i proti plánům hejtmanství, správy nádraží a nádražního vojska, jež šťastnou náhodou byly seznány zásluhou odb. učitele br. R. Vanýska; tyto úřední plány dalším vvvvojem událostí provedeny býti nemohly, (O této historii válečné a následujících pracích v prvních dnech Svobody vypráví Kronika Sokola přerovského,)

Sokolové se osvědčují v prvních dnech svobody.

O státním převratu byla sokolská společnost zpravena pozdě v noci z 28. na 29. říjen. Br. L. Elmer (jednatel Sokola) »vyhlásil republiku« ,v akc. pivovaře za nepopsatelného nadšení. Časně z rána potkal bratr Elmer na cestě k starostovi města br. Dr. Havránkovi zástup mladíků za vedení soudce br. Jos. Jurky, jež očišťoval město i nádraží od odznaků staré monarchie. Zástup stále vzrůstající doplnili jako vůdcové bři. Št. Klein a O, Kadlec. Elmer vyhlásil na Dolním náměstí ze železné klece po bývalém »Wehrmannu« republiku čsl. Když provedl jako tribun lidu akt vyhlášení, přiběhl z hejtmanství Dr. Bočan a oznámil mu, že na rozkaz Dra Bulína z Brna jest pověřen správou přerovského hejtmanství. Hned nato byli svolání Sokolové, aby se ujali míliční služby.

Br, Elmer vytvořil ze zběhů v okolí setninu 50 mužů, jež na volání měla být odvezena do Ostravy, ale ze setniny zůstalo na konec 6 vojáků. V této těžké době, kdy dráha a město mělo polskou posádku a polsko- maďarskou setninu připravenou pro případ revoluce, utvořil se Národní výbor, který jmenoval, když br. Polame odjel do Prahy pro pokyny, jako vojenské plnomocníky bratry L. Elmera a Št. Kleina, Klein převzal velení technické, Elmer vedení administrativní a dráhu, v kteréžto funkci byl potvrzen prvním generalisimem Divišem. Jako velitel dráhy zasílal raporty br. Dru. J. Scheinerovi.

Bezpečnostní službou od 30. října bylo pověřeno od Národ. výboru Sokolstvo a četnictvo. Br. Klein začal tvořiti jako vojenský velitel první základy vojenského tělesa. Po útěku vojáků-zběhů přijal do vojenské gardy studenty ozbrojené ručnicemi získanými z jezdeckých kasáren a označené jenom trikolorami, kteří sloužili velice věrně s hrdostí na přidělený čestný úkol. Staly se případy, že někteří byli vystřídáni až po 36 hodinách nepřetržité služby a vydrželi na místě.

Snahou Nár. výboru bylo odstraniti 57. polský pluk místní posádky, který se choval nepřátelsky. Nádražím při tom projíždělo první den po převratě 80 druhý den 70 a třetí den 60 tisíc vojáků, kteří musili býti na nádraží nasycení a dopraveni domů, aby po případě nevtrhli do města a neplenili. Potraviny dodala městská aprovisace. Pořádek na nádraží byl vzorný, všude, kde se objevila červená sokolská košile, poslouchali tito neukáznění lidé bez reptání, stavěli se do front a na slovo poslouchali všech rozkazů a pokynů, které jim dávali Sokolové

pořádek udržující.

První transport cizinců opouštějících Přerov bylo 600 Italů zajatců., druhý tvořila asistenční setnina - již vzpomenuť —, která byla odzbrojena nadporučíkem Ševčíkem, br. Elmerem a četou Sokolů. Největší zmatek působili Rusové, kteří jezdili ke Krakovu a odtud do Břeclavě a zase zpět, poněvadž je Poláci nechtěli dál pustiti. Jediní, kdo vytrvali a pracovali, byli vojáci srbští. Vlaky Ukrajinců projíždějících se zbraněmi byly propuštěny s celou výstrojí, aby se mohli brániti na cestě domů.

Sokol přerovský prováděl verbování při tvoření nezbytné dobrovolnické armády. Zbraní pro ni nebylo a bylo štěstím, že městský nadstrážník br. Křístek s některými nádražními úředníky zadržel 5 vagónů t. j. asi 12.000 pušek a 302 strojní pušky, jež byly odvezeny do školní tělocvičny, rozříděny a očištěny a zaslány do Kroměříže,

1. listopadu 33 bratří v krojí zatím z vojny se vrátivších složilo na Masarykově náměstí slib věrností republice a konali ještě s jinými bratry, kteří krojů neměli, službu strážní za vedení bratří Kleina a Sýkory plných 14 dní, až byly vytvořeny nové setniny z vrátivších se vojáků.

Tím se skončila obětavá, nadšená a poctivá práce sokolských bratří, I zde, jako jinde, »Sokolstvo vykonalo v prvních těžkých chvílích zrodu československého státu plně svou povinnost«.

Vykonalo jí také na všech bojištích světové války, jež pohltila životy a zdraví četných členů jednoty; v legiích bylo na 30 bratří.

Závěrem této válečné kapitoly - - kdy vyrostl květ Svobody z práce a obětavosti, z bídy, utrpení a krve, z mravenčí píle minulých pokolení a obrovitého úsilí současníků doma a zvláště za hranicemi, z úsilí představovaného slavnou trojicí - může býti pietní pohřeb Sl. Kratochvíla, jehož ostatky byly převezeny z M. Ostravy a 5. ledna 1919 uloženy na přerovském hřbitově. Pohřbu se zúčastnili za ČOS bratři Dr. Urban a V. Štěpánek, poselstva několika žup, četných jednot, školy, spolky, korporace, celkem 10.000 lidí (Přerov. Obzor 5. a 7. ledna 1919).

Proudem širokým a prohlubujícím (1919—1931),

Rychle rostoucí počet členů, dorostu a žactva vedl k přístavbám sokolovny a k vybudování Stadiónu pro cvičení v příznivé roční době, pro veřejná vystoupení tělocvičná, divadelní, pro slavnosti, závody, hry, kluziště a tenis. Stadion jest propůjčován i jiným spolkům a korporacím. Byl vybudován na r. 1919 zakoupených a z částí br. Št. Kleinem věnovaných pozemcích na pravém břehu Bečvy proti mostu na »Brabantsku« r. 1921 nákladem 500.000 Kč, při čemž skoro veškeré práce zemní a pomocné, dovozy a odvozy stavebního materiálu byly provedeny zdarma sokolskou prací, cihly a vápno bylo darováno příslušníky jednoty. Rovněž většina prací řemeslnických provedena členy zdarma. Byla stanovena pracovní povinnost a to mužům 50 pracov. hodin, ženám a dorostu 25, Zdarma bylo poskytnuto 1500 povozů a 400 nákl. aut. Bylo odpracováno přes 40,000 hodin, na penězích místo práce odvedeno 35,000 Kč, Na cvičišti jest místo pro 880 cvičenců při rozstupu 1'85 m, 40 zástupů ve 22 řadách; šířka 42 m, délka 77,15 m a plocha 3240 m². Betonová tribuna jest pro 1490 osob, s dalšími místy celkem k sedění 1830 míst, k stání 4—5 tisíc, úhrnem 6—7 tisíc lidí. Koupí tou se stala jednota majitelkou domů čp, 566 a 567.

V r. 1923 provedeny na Stadioně šatny a sprechy, později pavilon pro nábytek a náradí a tenisové hřiště. Stavební odbor vypsál r. 1926 soutěž ideových náčrtků na novou Sokolovnu. Přijaté plány architekta br. Caivase z Prahy byly později přepracovány a umožňují stavbu po etapách,

R, 1919 »Družstvo« provedlo přístavbu šaten, ústřední topení, parketovou podlahu a opravu staré sokolovny nákladem 220,000 Kč a získalo si tím milých díků od všech, kteří v ní čvící; zachránilo značnou část stavebního fondu, který vzrůstá na 700.000 Kč (r, 1930).

Jednota získala nájem asi 5 měřic pozemků od města na dobu 25 let na rozšíření závodní

dráhy a hřiště pro tenis u Stadionu.

Organizace jednoty se rozšiřovala podle potřeby, K starším výborům a odborům správním, cvičitelským, osvětovému, zábavnímu, dramatickému, hudebnímu a loutkařskému přistoupil r. 1919 pěvecký odbor »Tyrš«, r. 1920 odbor stavební, r. 1922 odbor biografický, r. 1923 rozšířen odbor pořadatelský a utvořen trubačský odbor dorostenců řízený br. Pekou, r. 1924 nový stavební odbor, tenisový a odbor pro hry, r. 1925 odbor hospodářský, komise finanční a krojová, r. 1926 finančně-stavební komise pro novou sokolovnu, r. 1929 ženský odbor »Tyrše«, lyžařský a odbor pro hockey a 1930 odbor cyklistický.

R. 1920 splynul ženský odbor v jednotné členství. R. 1922 přijaty jednotné stanovy s jednotným členstvím. Jednota jest každého roku zastoupena v župě bratry a sestrami, pracujícími v předsednictvu a výboru (8—14 čl.), br. J. Polame jest župním náčelníkem od r. 1904, členem náčelnictva ČOS. br. Otto Kadlec, redaktor žup. Zpravodaje, jest od roku 1925 ve výboru ČOS a dlouholetým náměstkem župního starosty.

Slavnostní výbor a potřebné jiné odbory připravily krajský slet r. 1921 a připravují kraj. slet letošní. Schůze správního výboru se konaly dvakrát měsíčně, ostatních odborů jedenkrát měsíčně. Pro rostoucí práci přibrán tajemník.

Činnost správního výboru vzrostla tak, že nejen členové, nýbrž i náhradníci mají přidělené úkoly, jež činí značné nároky na jejich čas; práce ve správním výboru zaměstnává plně volný čas jeho členů, pokud jim zbývá při životních povoláních; a mnozí členové přinášejí tuto oběť po dlouhou dobu svého života rádi a s nadšením, V r. 1930 konal správní výbor a odbory celkem 186 schůzí, kterým bylo přítomno 2110 čl. Trvala-li každá schůze 2 hodiny, znamená to 4220 hodin, převedeno na týdny po 48 pracovních hodinách činí 88 týdnů práce, Co jsou však schůze? Jest to většinou příprava ke skutečné práci. Kolik v tomto směru musilo být vykonáno? A kolik lidí přiložilo ruku k dílu!

Počtem členů patří jednota k největším jednotám moravským, Z 960 v r. 1919 stoupla na konci r. 1930 na 1417 členů. Přibývalo dorostu a žactva, takže asi každý dvanáctý obyvatel v Přerově jest částí jednoty, {Přerov měl r. 1900: 17,000 obyv., r. 1921: 21.416 obyv., r. 1930: 22,300 obyv.} Každého roku byl veliký pohyb členů vznikající stěhováním, roku 1922 přibylo 200 čl. a ubylo 121.

Podle povolání bylo v r. 1922 z 1367 mužů a žen samostatných povolání 263 (z toho 133 živnostníků, 81 obchodníků, 43 svobod. povolání, 6 zemědělců); úředníků zaměstnaných v průmyslu 69, v obchodu 71, při dopravě 97, ve stát. a veřej. službě 70 ve vol. povoláních 92 (učitelů a prof. 53); dělníků v živn. a průmyslu 123, v obchodu 59; v domácnosti 409, studentů 95,

Pravidelná tělocvičná činnost zahájena po vyčištění sokolovny 12. února 1919 vzornou tělocvičnou hodinou a proslovem br. starosty Dra. Boh. Oščádala, Cvičilo se většinou ve 2 odděleních; r. 1931 ženy cvičí ve 2 odd., žáci ve 2 odd., žákyně ve 3 odd., muži a obojí dorost po 1 odd. Cvičitelské sbory měly koncem r. 1930: mužský 31 čl., pro muž. dorost 14 čl., pro žáky 10 čl., pro ženy, dorostenky a žákyně 34 čl.

Lékařské prohlídky žactva zjišťovaly po válce stále se lepší zdravotní stav.

Cvičitelské kursy, kursy prostého tělocviku, her, táboření, lyžování, pořádané jednotou, okrskem, župou, Čs.O. S., státní, jsou obesílány pravidelně; jednota pečuje o odborné vzdělání a má v této péči snad nejstarší tradici na Moravě.

Veřejná vystoupení. Na VII. sletu v Praze 1920 bylo mužů v kroji 81, prostná cvičilo 62, v žup, vystoupení 14, v závodě nářadovém v nižším odd. 6, ve vyšším 2, v šestiboji 1; 32 žen cvičilo prostná po 3 dny, 14 baton, 1 družstvo závodilo; 55 dorostenek cvičilo prostná, 30 kroužky a 4 družstva závodila ve hrách.

Na VIII. sletu v Praze 1926 bylo mužů v kroji 131, prostná cvičilo 67 v kraj, vystoupení 28, starších bratří cvičilo 37, v závodě nářad. nižší odd; 14, ve vyšším odd. 1; žen v kroji 128, prostná cvičilo 106, kužele 61, na kladinách 25, 1 družstvo starších sester závodilo v košíkové,

6 ses. v podbíjené, dorostenců v kroji 81, cvičilo prostrná 79, 2 družstva v pětiboji, 9 dorost, v závodě bojovém a 1 družstvo v závodě ve hrách, dorostenek 56, 2 družstva závodila ve hrách, R, 1922 získalo při závodech družstvo dorostenců připravené br. R. Ratibořským v Mor. Ostravě I. cenu a bylo v pořadí prvé.

Sletu Sokolstva SHS v Lublani r. 1922 se zúčastnilo 11 bratří v kroji, z nich 5 cvičilo; 15 ses. cvičících a 5 necvičících; tamtéž na sletu dorostu byli 2 dorostenci.

Závodů ČOS v Praze r, 1923 po rozřadovacích závodech župních a krajových se zúčastnila 2 družstva mužů a 9 sester; I druž. bylo na 3 místě, II. na 16. Toho roku konány závody dorostu v prostných, jichž se účastnilo 117 dorostenců.

R, 1924 byly závody dorostenek, r. 1925 župní závody mužů.

Od r. 1924 jsou konány zápasy mužů, žen a obojího dorostu v házené, odbíjené i v tenisu s okolními jednotami, zápasy župní a krajové s čestnými úspěchy. Rozvoji tenisu vadil nedostatek místa, roku letošního pro bourání starého nájemního domu pozbyl odbor hřiště vůbec, buduje se nové na najatých pozemcích, R, 1926 byl rokem VIII, sletu. R. 1927 se zúčastnilo zájezdu do Košic 16 bratří, z nich 9 cvičilo, a 7 dorostenců, R. 1928 byly mezisletové závody; do závodů ČOS se dostalo 25 bratří, ženy měly 1 družstvo ve vyš, a 1 družstvo v nižším odd. Dorost prošel župními závody v prostém tělocviku do závodů mezížupních. Roku 1929 byla zastoupena jednota čestně na kraj. sletu a závodech v Orlové, na sletu v Poznani a zastoupení na zájezdu ČOS v Plzni, Dorost se umístil na závodech v Praze jako družstvo na 7. místě, měl veliké úspěchy v pětiboji a šestiboji, v Orlové cvičilo 50 dorostenců. Ženy a dorostenky měly plavecký kurs a 4 družstva házené se osvědčila v zápasech. R. 1930 se zúčastnilo sletu v Bělehradě 57 čl. 12 bratří cvičilo prostrná. Ženy měly župní závody ve hrách, žáci závody župní, žačky závody okrskové, 10 dorostenců závody v plování,

Přidáme-li další veřejná vystoupení všech částí jednoty při veřejném cvičení místním, v sousedních jednotách, v okrsku a župě, dále výlety a zájezdy, besídky, akademie, Dětské dny pravidelně pořádané, utvoříme si obraz stálého ruchu, jaký vládne v tělocvičně a na Stadionu při pravidelném cvičení, pro něž jest třeba hledati místo i ve škol. tělocvičně.

Vyznamenání. Cvičitelství sbor mužů má čestného člena bratra Antonína Beňu, který začal v jednotě od r. 1892 s energickou výchovou evičitelského sboru. Br. Vincenci Stoupovi byl udělen diplom čestného uznání ČOS za 25letou práci v Sokole při besídce konané 7. pros. 1927. Br. Josefu Polamovi uděleno nejvyšší sokolské vyznamenání - velká medaile ČOS — za 25 let župního náčelnictví; medaile byla mu odevzdána zástupci ČOS 30, listopadu 1929 při župní akademii, v Přerově k jeho počtě pořádané.

Skladbami tělocvičnými vynikli bratří Jos. Polame, Vincenc Křístek, sestry L. Nepalová a B. Jemelková.

Br, J, Polame jest původcem skladeb, jež vydával od počátku své činnosti župního náčelníka, tedy po dobu 27 let. Uveřejňoval je ve »Cvičebních večerech«, vycházejících jako příloha k »Věstníku Sokolskému* již v r. 1903, roč. VII. později v »Technické příloze ČOS«, Některé větší skladby, jako vystoupení župy nebo kraje o všesokolských sletech, byly vydány nákladem župním v brožurách. Cvičení s palcátem a štítem bylo otištěno v Památníku V, sletu všesokolského v Praze, Buď teč tu uvedeny některé pozoruhodnější skladby společných cvičení, V r. 1903 složil společná cvičení s tyčemi pro dorost k župnímu sletu v Hranicích na hudbu Pospíšilovu ze IV. sletu sokol. V r. 1905 se zúčastnil soutěže na společná prostrná pro muže k V, sletu sokol. složil prostrná pro muže a cvičení s kuželi pro ženy pro župní slet, V r. 1905 cvičení spol. s obloučky pro ženy k žup. sletu. V r. 1907 cvičení spol. s palcátem a štítem k závodům žup o V. sletě všesokol. v Praze. V r. 1909 společ. cvičení s kuželi pro ženy k žup. sletu na hudbu od J. Čapky Drahlavského a cvičení se světelnými kuželi pro 5 cvičenek na přerovskou akademii na hudbu národního popěvku od J. Čapky Drahlavského. V r, 1910 spol. prostrná pro muže a společná s tyčemi pro dorost k žup. sletu na hudbu od Pospíšila ze

IV. sletu v Praze, dále cvičení s kuželi pro 5 vyspělých cvičenek na akademii na hudbu valčíku Loin du Ball V r. 1911 spol. s kuželovými praporky pro dorost na hudbu J. Č. Drahlovského k žup. sletu. V r. 1912 spol. cvičení k vystoupení župy o VI. sletě v Praze (tělocvičná skladba úpolnická, šerm holí, rohování, zápas a kroužení s tyčemi), dále cvičení prostoná a rejobá s dvěma obloučky pro ženy na hudbu L. Janáčka z Brna, V r. 1913 spol. cvičení s tyčemi pro dorost k žup. sletu na hudbu Pospíšilovu z V. sletu v Praze. V r. 1914 spol. cvičení prostoná pro dorost k žup. sletu na hudbu Pospíšilovu ze VI. sletu v Praze. V r. 1919 spol. s tyčemi pro dorost k žup. sletu na hudbu Pospíšilovu z V. sletu, dále prostoná pro žáky a společná s praporky pro žákyně k žup. Sletu. V r. 1920 baton pro muže a ženy na hudbu J. Čapky Drahlovského k vystoupení župy o VII. sletě v Praze. V r. 1921 cvičení se stálkami pro 5 vyspělých dorostenců na akademii na hudbu Pospíšilovu k zájezdu na Slovensko, V r. 1922 rohování pro muže v symbolické úpravě k vystoupení župy Středomor. o kraj. sletě v Mor. Ostravě na hudbu Pospíšilovu k zájezdu ČOS do Lublaně, dále prostoná pro dorost k veřej. vystoupení jednoty na hudbu Pospíšilovu ze VI. sletu v Praze, V r. 1923 prostoná pro dorost na hudbu Pospíšilovu ze VI. sletu pro župní slet. V r. 1926 spol. úpolnická k vystoupení kraje východomorav. o VIII. sletu v Praze s hudbou Pospíšilovou (vydána knižně). Mimo to sestavil mnoho skupin pro veřejná vystoupení o sletech a akademiích, soudobá cvičení na koni na šíř, na bradlech, ve skocích aj.

Br. Vincenc Křístek jest původcem všech společných vystoupení pro žáky od r. 1921, která byla cvičena na sletech župy Středomor. Sestavil »Devítka žáků«, která byla cvičena ve 121 jednotách v oblasti ČOS a ve 2 jednotách v Americe, Složil další skladby pro žáky, jež byly cvičeny při besídkách a jež nemohly býti pro nedostatek času vydány. Hudbu ke všem jeho skladbám složil br. Ing. Dr. L. Beníšek a br. Vítězslav Klimeš.

Sestra Ladka Nepalová vydala tiskem »Cvičení s kroužky a mečíky, »Jaro, léto, podzim, zima«; složila cvičení s tyčemi pro dorostenky a prostoná pro žačky, jež budou provedena na letošním krajovém sletě v Přerově, Hudbu k jejím cvičením složil br. Ing. Dr. L. Beníšek.

Sestra B. Jemelková získala I. cenu za skladbu provedenou při mezisletových závodech k pódiovému vystoupení. Tiskem vydala »Nové směry« a »Ráno«, Účastnila se soutěže na prostoná pro IX. slet v Praze a umístila se na 3. místě. Na letošním kraj. vystoupení v Přerově bude provedena její skladba pro vyspělé cvičenky. Hudbu složil rovněž bratr L. Beníšek, Od br. Fr. Sigmunda složená skladba cvičení dorostenců na 2 kozách se skoky, skupinami a různostmi s hudbou br. Vít. Klimeše byla s úspěchem provedena na letošní slavnostní akademii v Přerově.

Činnost vzdělávací vzrůstala a snažila se pracovat ve smyslu: cvičitel-vzdělavatel. Každý rok svým významem dával podněty k této práci, o niž se dělil se sborem vzdělávacím odb. dramatický, loutkařský, zpěvní, zábavní, hudební a biografický.

Sbor vzdělávací prováděl pro nové členy ideové školy, většinou dvakrát za rok. Pro cvičící byly pořádány pravidelně proslovy před šikem, konány členské schůze s rozhovory, vzdělávací večery a besedy, agitovalo se pro získávání mládeže i členstva, výstavy, koncerty, divadla, loutková představení, biografická, naváděno k odeírání a četbě sokol. tisku a ke četní vřbec. V prosloveh se zdřrazňovaly sokolské ctností: obřetavost, láska k věci sokolské, bratrství, dochvilnost, přesnost a spolehlivost v konání povinností, vzpomínalo se všech událostí sokolských, národních, občanských, státních, potřeb menšinových, dějin zahraničního zápasu a jeho představitelů, dějin národních a jejich velikých lidí. Ideových škol se zúčastňují v posledních letech i členové z blízkých jednot.

Resoluce posledního valného sjezdu r. 1924 byly předmětem členských schůzí a výkladů před sjezdem í po sjezdu; členstvo í dorost jsou od té doby naváděni, aby měli zájem pro otázky kulturní, sociální a politické v duchu slov Masarykových: »Každý pravý, opravdu uvědomělý Sokol, bude strážcem, tedy politickým a sociálním pracovníkem naší republiky, naší demokracie,«

Mimo členy jednoty přednášeli u nás bratři a sestry: r. 1921 prof. Valenta z Kroměříže o Al. Jiráskovi, r. 1922 Dr. J. Hiller o zájezdu do Ameriky a Eliáš z Orlové o Těšísku, r. 1923 Kožmínová z Plzně o životě a práci lidu na Podk. Rusi, r. 1924 Dr. B. Kladivo z Brna: Sokolstvo a klerikalism, r. 1926 F. Lasovská z Prahy o vynikajících postavách žen v literatuře a v umění, r. 1927 Dr. Jm Kudela z Brna o sibiřské anabasi a Dr. K. Weigner z Prahy: Tělesná výchova v programu národní výchovy, r. 1928 Jos. Truhlář z Poděbrad: Vzpomínka na národní přísahu (13./4, 1918), J. Pelikán z Prahy: Sokolstvo za války, inž. B. Ženatý: Jak si Američané zpřijemňují život, r. 1929 cestovatel E. St. Vráz: Že života exotických národů, Dr. M. Klinger z Prahy: Zájezd družstva Čs. O. S. do Ameriky, r. 1930 A. Babek z Prostějova: Masaryk za války, J. Slímáček z Lípničky: Tyrš v našem národním osvobození, J. Ulman z Lípničky: Ze života Tyršova a Fügnerova, r. 1931 J. Ulman: Tyrš a umění a Fr. Herbenová z Lípničky: Tyrš politik, Br. Dr. J. Scheiner přednášel v Přerově o Maffii.

Oslavy 28. října konala jednota buď samostatně nebo společně, podobně se zúčastňuje společných oslav Husových a oslav narozenin T. G. Masaryka.

Desáté výročí republiky oslaveno samostatně průvodem městem a slibem na Stadioně.

Osmdesátých narozenin pana presidenta republiky vzpomenu 26. února 1930 krásnou a srdečnou přednáškou br. A. Babka z Prostějova: Masaryk za války, dále slavnostní akademií 2. března, štafetovým během 9. března, výstavkou spisů Masarykových a o Masarykovi, žactvu a dorostu dána brožura vyd. ČOS.

Usnesení VII. valného sjezdu sokolského dána všem členům a členové veřejně činní byli upozorněni na závazky z usnesení plynoucí.

Sliby sokolské se konají pravidelně od členů i od dorostu,

V posledních 5 letech byla prohloubena výchovná stránka u žactva a u dorostu, u něhož byla několikrát provedena soutěž o věcech sokolských a nejlepší práce byly uveřejněny v župním Zpravodaji.

Propagaci sokolské myšlenky věnovali se po válce r. 1919 zvláště bratři L. Elmer, Dr. J. Kasal a Otto Kadlec, budíce nový život v jednotách župy, v nichž vlivem války nastala stagnace. Sokolská i širší veřejnost informována zvláštními čísly »Jasu«, sokolskými hlídkami v tisku sokol, i denním, Památkem k oslavě SOletí (stejně jako k 40letí) s cennými vzpomínkami bratří a sester, knížkou br. St. Kovandy »Památce br. Sl. Kratochvíla (dvojitě vydání); tiskem vydávány výroční zprávy (podobně jako před válkou r. 1895, 1897, 1913) od r. 1922 (mimo r. 1925 a 1926).

Tisk sokolský byl hojně odebírán po celou dobu, R. 1930 se odebíralo 163 výt. Věstníku Sokolského, 25 Cvičitele, 34 Cvičitelky, 56 Jasu, 194 Besed Sokol., 50 Vzkříšení, 123 Žup. zpravodaje, 23 Sokola, 44 Sokolice, 6 Tělocviku, 9 Vzdělavatele, 1 Nové tělesné výchovy (v dřívějších letech i »Nový lid«).

Loutkové divadlo jednoty pracuje soustavně pro výchovu žactva. Bylo ve školní místnosti moderně zařizováno a doplňováno, hraje se od října do března dvakrát za nedělní odpoledne, r. 1930 sehráno 23 her, celkem tedy hráno 46krát, Mimo to hráli členové 12krát zdarma pro žactvo přerovských škol v době vyučovací. Výroční zprávy tohoto odboru kvitují vděčně práci br. A. Gleicha a s, K. Gleichové, kteří od začátku se plně této práci věnovali, V r. 1929 ztratil odbor br. J. Horneka a jeho paní, s nimiž se rozloučil přátelským večerem a poděkoval jim za obětavou práci. Odbor, jehož význam pro výchovu mládeže je mimořádné důležitostí, se těší, až bude mít stálý stánek v nové sokolovně,

Pěvecký odbor »Tyrš« má mužský i ženský sbor a vystoupil od svého vzniku každého roku mnohokrát při různých příležitostech sokolských, národních, státních v Přerově i v okolí a při zájezdech do menšinové jednoty, V r. 1930 vystoupil 17krát; na konci r. 1929 měl mužský sbor 54 čl., ženský sbor 52 čl., zkušek muž. sboru bylo t. r. 50, ženského 44, Odbor kráčí za starým heslem »Zpěvem k srdci - - srdcem k vlasti« a koná ušlechtilou práci pro veřejnost. Sborníků měl od svého vzniku 6: Br. Sl. Vignati (1919—1921), br. L. Srovnal (1921), br.

Dr. L. Šálek (1922), br. B. Šťastný (1923—1926), br. J. Hrbas (1926) a od r. 1927 br. K. Mařík,

Dramatický odbor hraje v příznivé roční době na Stadioně od roku 1921, v zimě v Městském domě. Snahou jeho je střídati hry obsahu vážného a zábavného; odbor má v Přerově za ochablého zájmu veřejnosti o divadlo těžký úkol a silnou konkurenci.

Zábavní odbor vykonal za celou tuto dobu rovněž mnoho práce každého roku, V r. 1930 provedeny Šibřinky, jejich dozvuky, velikonoční pomlázková zábava, májová zábava, práce na Stadioně při závodech žáků a žákyň, při Dětském dnu, při veřej. cvičení, Fidlovačka, rekrutská zábava, přátelská zábava 28. října, mikulášská a Silvestr. Odbor pomáhá i při jiných podnicích jednoty spolu s odborem hudebním a pořadatelským a poskytováním srdečné zábavy snaží se rozmnožovati stavební fond.

Biografický odbor, řízený hybnějším 4členným sborem, pořádá od svého vzniku kinová představení v sokolovně v sobotu a v neděli (někdy iv pondělí) večer, v neděli odpoledne představení pro mládež a usiluje dávatí filmy cenné, V r. 1930 bylo promítnuto 76 filmů ve 222 představeních a 44 dětských filmů v 96 představeních odpoledních, celkem tedy 120 filmů o 318 představeních, V r. 1931 zařízen zvukový film (mimo to jsou v Přerově ještě 2 kina zvuková a 1 obyčejné). I tento odbor se těší na dobu, kdy bude moci využití dosavadní sokolovny větší měrou, než jest možno za dnešních poměrů, a stará se o tuto možnost, plně mimo úkol zábavní a vzdělávací i úkoly finanční.

Menšinová činnost. Jedaota měla před válkou svěřenku »Sokola« v Radvanicích u Ostravy a pak ve Vítkovicích, jež se brzy ochrany vzdaly. Po válce má svěřenku v Bílovci, o niž se intensivně starala, Uvádí-li se dále tato péče, činí se tak proto, aby zájem o menšiny zůstal trvalým zájmem, - - jinak by tu spíše bylo na místě rčení o pravici a levici, — V r. 1922 uspořádána v Bílovci celou župou akademie, při níž 78 čl. jednoty přerovské obstaralo polovicí programu, sebráno 100 knih a poskytnut 5 dětem prázdninový pobyt v Čekyni, V roce 1923 při župním výletu odevzdáno 63 knih, dáno na koupi hrazdy 2336 Kč a dar 1000 Kč, 2 děti přijaty na prázdniny, cvičilo 130 členů a dorostu, V r. 1924 odevzdáno 199 knih, dar 2200 Kč, 3 děti na prázdniny v Čekyni (na 2 děti věnoval potřebnou částku tehdejší br. menšinář), V r. 1925 provedena v Bílovci tělocvičná besídka 64 dorostenců a 9 členů, zasláno 830 Kč, na vánoční nadílku 500 Kč a 5 knih, 2 děti na prázdniny, (Za rok 1926 zpráva menšináře nenalezena.) V r. 1927 zasláno na fond stavby sokolovny v Bílovci 315 Kč, 1 vyspělé družstvo bratří cvičilo na akademii; v r. 1928 uspořádal dramat. odbor Kabaretní večer v Bílovci, V r. 1929 byl zájezd pěv. odboru »Tyrše« a trubačského odboru k slavnosti kladení základního kamene; »Tyrš« uspořádal v Bílovci koncert 80čl. smíšeného sboru, zájezdu se zúčastnilo na 150 osob, V r. 1930 si jednota bílovecká postavila sokolovnu za přispění župy Středomoravské-Kratochvílovy i ČOS, K slavností jejího otevření uspořádán zájezd a účinkoval zase »Tyrš«, trubačský sbor dorostenců a cvičitelské sbory po 1 družstvu. Sokolovnu tedy Bílovečtí mají, ale bude další věcí i Přerova, aby byla opatřena nářadím a potřebami.

Bratrství právě tak jako obětavosti členů jednoty vzpomněl v Památníku 1921 br. J. Souček, Jeho slova platí i pro tato další léta. Buď tu zaznamenána obětavost sester, které pro nemocnou sestru vrátivší se z Ruska sebraly 1215 Kč, dále koleda v r. 1922 pro nezaměstnané odvedena ČOS 5030 Kč, na Tyršův dům odebráno 2830 losů a darováno 1000 Kč (půjčeno 50,000 Kč), v r. 1929 na »Tábor« do Lublaně 1000 Kč, na dar ČOS zemětřesením postiženým Bulharům 1700 Kč, toho roku přispěno na sokolovny v Děčíně, v Nových Dvorech a v Tišnově; v r. 1930 sbírka pro nezaměstnané odvedená župě přes 5000 Kč,

Bratří lékaři J. Lacina, J. Glos, O. Přikryl, J. Svozil, L. Zapletal, Fr. Miták, Jar. Dlouhý, V. Skalák a p. Dr. Rosík léčili úrazem stíženě a zříkali se honorářů ve prospěch stavebního fondu. Nezaměstnaným členům opatřována práce. Na stavební fond pamatuje mnoho členů příspěvky.

Finance. Na úhradu ročního rozpočtu většinou nestačily členské příspěvky a nájemné z budov na »Brabantsku«, bylo třeba chybějící částky opatřovati z jiných pramenů. Členský příspěvek činí 4 Kč měsíčně.

Jiné udalosti. R. 1919 se podrobili členové oddaně všem usnesením Sokolstva vzhledem k povinnému cvičení ve zbrani, ve cvičení pořadových a vysílání dobrovolníků. Předepsaných sokolských odvodů zúčastnilo se 332 bratří, z nich bylo uznáno úplně schopných 95, méně schopných 130, neschopných 107. Podle pokynů ČOS nastoupili k měsíčnímu výcviku u »Sokolské stráže Svobody« v Brně 2 bratři nevojáci. 4. února 1919 se zúčastnila jednota v Bratislavě jako stráž při nastolení vlády v Bratislavě v počtu 41 bratří v kroji za vedení br. Fr. Skopala a bratří vykonali plně svou povinnost,

R, 1922 založena pobočka v Henčlově, jež se ještě téhož roku stala jednotou. 23. června 1924 projížděl Přerovem vzácný host br. president T. G. Masaryk, jež vítali členové jednoty v kroji. Také k uvítání ministra Dr. Ed. Beneše delegováni byli br. starosta s jednatelem, 23. listopadu 1924 (10 let od smrti Sl. Kratochvíla) umístěna na sokolovně župou věnovaná pamětní deska.

VII. valného sjezdu se právoplatně zúčastnili z jednoty bratří: O. Kadlec, J. Čejna, J. Polame a s. A. Řezníčková.

V r. 1929 se stala jednota zakládajícím členem »Spolku pro vybudování památníku Masarykova v Přerově«, Tohoto roku získala jednota za vlajku zaslanou při zájezdu družstva ČOS do Spoj. Států severoamer. jako dar mládeže ze Shenektady vlajku americkou. Ze župy zasláno 8 vlajek do Ameriky, ale jen naše jednota dostala vlajku oplátkou. Dárci jeli 3 hodiny vlakem, aby jí včas odevzdali. Vlajka ta patří dorostu.

R. 1919 pořizena slavnostní kniha pro účastníky pohřbu Sl., Kratochvíla, v níž jsou podepsáni také br. Dr. J. Scheiner, Fr. Mašek aj. Vaniček, Založena byla dále kniha, do níž se podepisují noví bratří a sestry při skládání slibu sokolského. Sepsána kronika jednoty s cennou částí z doby válečné podle vypravování pamětníků. Konečně pořizena obrázková kronika a kniha referátů novinářských.

Na podzim roku minulého zbourána zadní část domu č. 567 na »Brabantsku«, část přední se letos rozbourá, je pamatováno na oíotografování tohoto domu starého Přerova, o němž se udržovala v městě mylná pověst, že to byla škola Jednoty Bratrské, v níž se učil a vyučoval J. A. Komenský.

Posledního sletu v Bělehradě se zúčastnilo 57 členů, Každoročně koná se v listopadu pout' ke hrobu Sl. Kratochvíla.

Přes 50 let jsou členy jednoty: Josef Široký 56 let, Alois Palacký 53 let a Antonín Ratibořský 51 let; 92 bratří jest členy přes 25 let. Všichni podělení diplomy při slavnostní valné hromadě 3. května 1931.

Nejčetnější sokol, rodinou jest rodina br. Jana Křístka, všech 11 členů jest příslušníky Sokola, Ze 7 synů nejstarší založil 3 sokol. jednoty a jest starostou Sokola v Jabluakově, 1 syn je legionář, další syn je náčelníkem přerovské jednoty a skladatelem četných tělocvičných prací; í další členové jsou činní v jednotě.

215 bratří a 150 sester má slavnostní sokolský kroj.

Z velikých podniků, jichž se jednota zúčastnila, buď' tež tu uvedeny. »Hanácký rok«, pořádaný v r, 1923 a 1928 spolu s republik. dorostem župy olomoucké a r, 1923 také s Nár. Jednotou.

Závěrem buď' tež tu slova br. jednatele z letošní valné hromady: »Letošního roku vstupuje naše jednota do 60. roku svého života. Před 60 lety v květnu se sešel v našem městě malý hlouček mužů nadšených pro sokolskou věc a rozhodli se vsaditi do ladem ležící půdy první semena sokolského života. Přes to, že znalí již heslo »Co Čech, to Sokol«, jistě netušili, že za 60 let bude v Přerově jimi zasetý lán kypřiti přes 1400 k prací vždy ochotných následovníků.

A kolík se zde za těch 60 roků vystřídalo pracovníků, Marný pohled zpět! Jak radostné by

bylo vzkřísiti ty ohromné legie sester a bratří, kteří se zasloužili o naši jednotu a o sokolství v Přerově, Bylo by to radostné shledání, jistě by nám mnoho zajímavého pověděli, snad i mnohé vytkli. Ale my, kteří na základech jimi položených dále budujeme, mohli bychom jím aspoň ruku stisknouti a poděkovati. Bohužel nezbyvá, než jích všech v této pro nás dějinné chvíli vděčně sokolsky vzpomenouti.

Kolik tu práce za těch 60 roků bylo vykonáno. Kolik ústrků, překážek, nenávisti a konečně i persekucí. Ani prolití krve nechybělo, ale kolik tu vítězství a úspěchů bylo dosaženo a kolik již radostí ze společné práce,«

Sokolská bystřina přerovská se stala za 60 let širokým proudem, Na další cestě musí přikročit k stavbě nové sokolovny a dále se přičiňovati, aby i tato nová sokolovna byla školou českosti, občanské rovnosti, ušlechtilé lidskosti a místem, jež by posilovalo úsilí o stálý pokrok ve všech směrech národního a státního života.

Dále jest třeba kráčet, stále vpřed a vždy výše v duchu zakladatelů: »Jen zdravá a činná přítomnost zaručuje budoucnost,«

Jak se vyvíjel ženský tělocvik v Přerově.

Napsala Mil. Oščádalová.

Roku 1892 konaly se v Přerově pilné přípravy k uspořádání národopisné výstavy, která se měla otevřít v roce 1893, V tuto dobu rušné práce navrhl tehdejšímu starostovi Sokola br. Oščádalovi br. Kalmus, aby při tělocvičné jednotě Sokol založen byl ženský odbor. Měl totiž na mysli, aby i ženám umožněno bylo tužiti se tělocvikem. Poněvadž však nedala se celá ta věc provésti tak rychle, jak si bratr představoval, aby členky Sokola mohly se zúčastniti určitou činností při národopisné výstavě v sokolských krojích, byly se souhlasem výstavního výboru vybídny některé dívky, které o věc jevily zájem, aby si pořídily sokolské kroje, podobné krojům mužů. Stalo se a tyto » prozatímní« sokolice ujaly se na výstavě přidělené jim práce se zdarem. Tímto ovšem nebyla záležitost ženského odboru Sokola vyřešena, neboť výstava minula a Sokolice odloživše svůj kroj vlastně sokolicemi nebyly. Pak teprve nastala práce, aby mohla býti myšlenka založení ženského odboru Sokola uskutečněna, Nová věc naráží ovšem často na odpor a nedorozumění, zvláště proto, že tehdy se nepřiznávalo ženě mnoho práv, ať ve spolkovém či politickém životě a soudilo se, že ženě postačí péče o domácnost a další činností jí netřeba. Po delších průtazích se strany výboru Sokola, kde bylo namítáno, že nemá ve svých stanovách nic o tom, že smí zakládati ženské odbory, byla pronesena myšlenka, aby byl založen samostatný tělocvičný spolek žen. Výbor Sokola slíbil podporovati spolek radou i skutkem, Stalo se tak po několikaměsíčních odkladech, způsobených úřady.

Koncem roku 1895 založen podle vzoru pražského »Tělocvičného spolku paní a dívek« podobný spolek v Přerově a konána první valná hromada. Brzo pak zahájeno pravidelné cvičení, které vedl vždy některý člen Sokola a rovněž ve schůzích výboru zasedal jako rádce žen zkušený bratr. Náčelnice byla sice také volena, ale byla to spíše jen formalita. Cvičilo se v sokolovně, napřed bezplatně, později za určitý poplatek za propůjčení náradí.

Ovšem, jak to v tehdejší době ani jinak nemohlo býti, bylo toto cvičení žen velmi proti mysli farářovi, který neváhal i s kazatelnou proti tomu promlouvati. Ale přes to se cvičilo. Později se svolením školních úřadů cvičeny i žáčky. Veřejných vystoupení místní jednoty se členky též zúčastnily a r. 1901 cvičily v Praze na IV. všesokolském sletu kužele.

Roku 1903 vstoupil spolek do Středomoravské župy a platil příspěvky za každou členku. Když však tyto příspěvky byly zvýšeny a spolek je platiti nemohl a rovněž s jednotou nebyl v žádoucí shodě, vystoupil zase ze župy a byl nucen přenést cvičení ze sokolovny do měšťanské školy. Cvičení i nadále vedl některý z bratří, ač jim to bylo výborem jednoty vytýkáno.

Před V. všesokolským sletem r. 1907 byly však zakládány již při jednotách sokolských ženské

odborní a odbor založen lež v Přerově, čímž se spolek paní a dívek jako takový stal zbytečným a byl po změnách stanov přeměněn ve spolek »Božena Němcová«,

V ženském odboru nastala pilná práce s přípravou na pražský slet, kterého se číslky zúčastnily, ovšem stále ještě za vedení mužů, V následujícím roce ochotou bratří uspořádány župní cvičitelské kursy pro ženy a ženy pak se zapracovaly do samostatného vedení cvičení. Od té doby si vedly stále již samy cvičení žaček, dorostenek i členek, V roce 1919 zrušeny při jednotách ženské odbory a ženy staly se přímými členkami jednot.

Toto pojednání jest vlastně jen stručným náčrtem ženského tělocviku v Přerově. Lze však s plnou určitostí tvrditi, že »Tělocvičný spolek paní a dívek« svého času své poslání vykonal a na započaté dráze pak ženy v Sokole zdárně pokračovaly,

Se Sl. Kratochvílem v Moravské Ostravě Napsal Vojta Fárek.

» . . . budete-li svobodni, vzpomeňte si na mne!«.

V letošním roce, kdy vzpomínáme 60, výročí založení Sokola v Přerově, vzpomenu bude zajisté všech těch pracovníků a činovníků, kteří se nedožilí těchto radostných chvil, ale kteří se zasloužili o rozvoj a o rozkvět jednoty a tím vyorali svou brázdou v životě sokolském a národním. Já chci však vzpomenouti jednoho - - Slávka Kratochvíla*.

-----
* Data o Slávku Kratochvílovi jsou v brožurce, která vyšla nákladem Sokola v Přerově „Památce Slávka Kratochvíla“.

Kdo byl Slávek Kratochvíl? Prvá oběť rakouské soldatesky, která se snažila vše české udupat — zahubit. Poprava Kratochvílova začátkem rozhodla pro odboj za hranicemi, jehož vůdcem se stal náš prezident Masaryk, a kterýžto odboj přinesl českému národu svobodu.

Jako student na české průmyslové škole v Brně viděl, jak česká většina jest ovládána německou menšinou, a ta doba probuzení českého vědomí, která získávala mladá vznětlivá česká srdce, získala i jej a přivedla pod prapor sokolský. Po studiích mohl se pak plně věnovati práci uvědomění českého lidu a tato postavila jej do šiku sokolského, neb Sokolstvo to bylo, které mohlo národu a vlasti vychovati a dáti syny a bojovníky za právo na život a přinést národu svobodu, A zde Slávek se zápalem jemu vlastním počal pracovati. Byl však odveden a svou vojenskou povinnost konal u námořnictva v Pulji, kde pobyl čtyři léta (1908—1912), Vrátil se do Přerova, obdržel zaměstnání u firmy Heinik, a hned hlásil se zase k práci sokolské a národní. Zase se vrhl se zápalem mládí do této práce. Nebál se nikdy a nikde projevit svůj názor a též jej obhájit, zvláště při zavádění nových směrů a pokrokových názorů vůči částečné konservativnosti, hájil též úplnou rovnoprávnost žen ve veškerém životě. Po úrazu v tělocvičně věnoval se většinou vzdělávací činnosti, jakož i pak výchově dorostu, jehož se stal vedoucím a rádcem, Rovněž zavedl sokolské hlídky v místních a krajinských pokrokových časopisech, kde předkládal širší veřejnosti zásadní myšlenky národní a sokolské Tyršovy a Fügnerovy.

Padly výstřely v Sarajevě, Pokračování sletu v Brně zakázáno -vraceli jsme se ze sletu s otázkou na rtech: Co bude nyní? Za měsíc vypukl válečný požár vypovězením války Srbsku — našim bratřím. Většina bratří musela odejít konati vojenskou povinnost. Co jsme zbyli, ujali jsme se dorostu (cvičilo 180) pod vedením Kratochvílovým a věnovali se cele jejich výchově v duchu národním. Daly se pokusy zabrat i získati sokolovnu pro vojenské účely, kteréžto pokusy ztroskotaly odporem Slávkovým a několika bratří z výboru, a tento prohlásil, že náš stánek — sokolovnu udržíme pro naši mládež - dorost, a až my zde nebudeme - pak teprve - jinak přes naše mrtvoly. A to se stalo brzy.

Po Jobových zprávách pro Rakousko - - Rusové byli u Krakova - hovořeno, jak přivítáme naše bratry Rusy, bylo mluveno, že budou přivítáni po bratrsku neb nám přinášejí svobodu - -

osvobození ze 300leté poroby, V té době přišly, jako poslové přístích lepších dnů ruské manifesty, slibující svobodu a volnost. Kdo prožíval s námi ty chvíle naděje, ví, jak nám všem bylo. Všechny dobré české duše prahly po něčem, co by tento kýžený okamžik přiblížilo. Vznětlivý Slávek, aby každý dobrý český člověk věděl, co nás čeká, rozmnožil tyto manifesty a přidával k nim rovněž rozmnožené protirákouské básně. Psal též »Válečného zpravodaje«, rovněž rozmnožovaný, který sršel satirou na tehdejší poměry. Tak byla připravována půda pro příchod osvoboditelů-Rusů.

Po odjezdu nynějšího presidenta Masaryka za hranice a po prohlášení jej Rakouskem za psance řekl Slávek: »Masaryk se bude moci pohybovat na volném vzduchu, ale až nás čapnou, budeme v díře - - a třeba několik roků, ale necht', aspoň jsme tady něco dělali a ta svoboda nebude zadarmo« - - a netušil, že bude drahá, a hodně drahá, že jej bude stát život. Ve svém vznětlivém temperamentu věřil již tehdy ve svobodu národa českého a rny s ním.

Přišel 18. listopad 1914, Jako z čistá jasná, když uhodí blesk. Zatčení pro velezradu a pobuřování - - vyšetřování - - stanný válečný soud.

Byl to Slávek Kratochvíl, který nic neprozradil, rovněž i druzí, držíce se zásady, čím méně našich lidí bude do toho zataženo, tím více jich zde zůstane pro příští dny. Rovněž neztratil humor při vši té tragice: »Válečný soud, to je samec« - - říkal dle Havlíčka — »a dvacet roků můžeme vzít,« Ale dopadlo to jinak.

Pátý den bez výsledku a bez možností obhajoby stál malý český člověk před železnou mocí. Nezapírá své národní cítění, své protirákouské smýšlení, otevřeně, nebojácně hlásí se za syna 300 let ubíjeného a porobeného národa českého a hrdě bez sehnutí šíje praví: »,, a kdybyste nás zde všechny popravili, vyvstanou noví, ale český národ nevyhubíte, na našich rovech vyrostou květy - - národ český ožije, hrdě vzpřímí hlavu a pak budeme účtovat my!«

Jak to mohlo dopadnout? Prach a olovo bylo odpovědí.

Při loučení pak těšil ještě Slávek zbylé druhy, aby se katanové ne-pásli na mukách, jež v tomto okamžiku prožívali, a loučí se:

»— Pozdravte všechny, jestli se vrátíte, nevzpomínejte na mě ve zlém — a budete-li svobodni - - vzpomeňte si na mě!«

A nezapomněli!

Odpočívá ve svobodné vlasti mezi svými na hřbitově v Přerově, a Sokolstvo koná každoročně ve výročí popravu pouť k jeho rovu, aby se poklonilo velikosti oběti pro svobodu národa. Nezapomíná se!

Odešel hrdina, prvá oběť za svobodu českého národa. Výstřely v Mor. Ostravě probudily česká srdce, aby pak mohlo padnouti rozhodnutí, jak praví president Masaryk ve svých pamětech: »Poprava Kratochvílova rozhodla.« A rozhodla pro odboj u tak mnohých.

Slávek Kratochvíl jako odchovanec Sokola v Přerově, jistě zaslouží si zde vzpomínky, jako sokolský pracovník, pevný charakter, odhodlaný přinésti myšlence sokolské a národní vše — i život — a Sokol může býti na svého syna vším právem hrd.

Za krátký čas po popravě Slávka Kratochvíla obdržel jsem do vězení 20 K (ještě rakouských) s lístkem: »Br. Kratochvílovi a ostatním na přilepšenou. Dorostenci. Už jsme ze sokolovny ven!« To poslali ti, které jsme vychovávali do poslední chvíle. Sebrali tuto částku mezi sebou, po šestáčku, mnohý si leccos odepřel, jiný to dostal odměnou za donášku a dal to s láskou bratrskou, aby aspoň pomohl a přispěl, jak se domníval, kde pomoci bylo třeba. Co v tom lásky, hlubokého citu! Toť sokolství — bratrství --a snad i odměna za práci! Hrud' se chvěje - - hrdlo se svírá. Kdo pochopí velikost tohoto daru!

Toť výchova Kratochvílova. Vzpomněli si na nás ti, jímž jsme vštěpovali tu pravou lásku bratrskou - - nezištnou — obětující

*

Jak jsme získali povolení slavnostního praporu.

Napsal Osvald Kotouček, Rožnov,

R. 1879 byla obnovena přerovská sokolská jednota, přibývalo členů i činností, která se také projevovala četnými výlety do okolí, aby byly podporovány vlastenecké podniky a posilováno národní a občanské uvědomění.

Při těchto veřejných cvičeních jsme my přerovští pozorovali s řevnivostí, jak se jiné jednoty řadily za prapory, kdežto my jsme kráčeli za svým vedoucím jaksi chudě. Proto se jednota snažila, aby si brzy pořídila prapor. Snaha tato se však tříštila, jednak o nedostatek peněz, ale hlavně tím, že úřady z malicherných důvodů odmítaly několikerou žádost o povolení praporu. V té době se objevil mecenáš, který se nabídl uskutečnit touhu jednoty po praporu. Byl to vlastenecký spolek paní a dívek »Vlasta«, který se rozhodl poříditi prapor Sokolu svým nákladem a příznivá náhoda uspíšila úřední povolení.

V létě r. 1883 přijel do Přerova návštěvou tehdejší místodržitel hr. Schönborn, jenž měl pověst českého šlechtice a byl uvítán v Přerově všemi spolky a korporacemi.

Vítání se dalo před radnicí, místodržitel prošel špalírem spolků, u každého se zastavil a vedoucího členu se na něco tázal. Protože to bylo všedního dne dopoledne, byla účast členů malá (nás Sokolů, tuším, 14) a nebyl přítomen ani starosta ani jiný činovník jednoty. Proto jsme zvolili za mluvčího nejstaršího z nás přítomných br. Ch. Tento bratr nebyl velikým řečníkem a zaražen na kladené otázky sotva odpovídal; proto jsem se nezdržel a vykročiv z řady oslovil jsem sám místodržitele slovy: »Excelence, my bychom vás prosili o konečné povolení praporu.« Místodržitel, na něhož, jak se mně zdálo, mé vystoupení nepůsobilo nějak nepříjemně, odvětil přívětivě: »Učiním, co bude možné,«

Pak byla pozvána z každého spolku 3členná deputace k audienci v radnici; úředník, jenž to ohlašoval nám Sokolům, pravil, že má přijíti také ten člen, který žádal místodržitele za povolení praporu.

V předpokojí na radnici povzbuzoval nás okresní komisař hr. Žerotín, abychom směle přednesli svá přání místodržiteli, jenž byl informován o našem případě, Místodržitel nám radil, abychom nedávali jednu stranu praporu celou červenou, nýbrž abychom si pořídili prapor červenobílý na obou stranách. Tomu jsem ovšem odporoval z různých důvodů a dosáhl jsem po delším smlouvání, že místodržitel nám poradil, abychom zakryli červenou stranu co nejvíce nějakou ozdobou nebo obrazem; když jsem se zmínil, že by to mohl býti pták - - sokol, tedy s tím souhlasil.

Jednota podala brzy opět žádost o povolení praporu, v níž mezi jiným bylo řečeno:

»Podle dobrozdání Jeho Excelence p. místodržitele při návštěvě Přerova upravili jsme prapor takto ...«

Povolení přišlo za několik měsíců. Byla veliká radost mezi členy ale i v širší české veřejnosti nejen z povolení, ale také proto, že nepřátelská. německá byrokracie byla donucena v této věci k ústupu.

Nové směry tělocvičné.

Napsala Jemelková Berta.

Jako rytmika za války vítězně zaplavila pole tělesné kultury žen, tak nyní nabývá převahy gymnastika. Stala se významnou složkou tělocviku, i musíme se s ní vyrovnati. Hledáme a přijímáme od ní, co kladného a prospěšného přináší. Zařazujeme jí do svého rozvrhu, V některých jednotách začínají každé cvičení gymnastikou, jinde jí věnují zvláštní hodinu.

Gymnastika je tělocvičný směr, jehož jediným cílem i prostředkem je zdravé lidské tělo. Takřka všechny její prvky jsme měli ve své soustavě buď v prostných, různostech nebo v rytmicích. Novum gymnastiky a charakteristické její znaky jsou:

- 1, rozčlenění hodiny na rozcvičení, vlastní výkony a uklidnění,
- 2, zdůraznění cviků pružností,
- 3, výběr cviků dle jich působivosti na určité skupiny svalů a kloubů,
- 4, regulované dýchání, důsledně spojené s pohybem.

V Sokole provádíme rytmickou gymnastiku, neboť při hudbě se radostněji cvičí a snáze

zapomíná na únavu, Najdeme-li souzvuk pohybu s hudbou, poskytuje nám cvičení hlubokou radost a přispívá k našemu zušlechtní. Vlastním prostředím gymnastiky je však volný trávník neb pískoviště u vody.

V rytmice jsme sledovali věčný řád vesmírný, střídající Časově odměřené děje (den a noc, příliv a odliv, tepot srdce atd.). Gymnastikou pronikáme ještě hlouběji a hledáme soulad svých snah s dalším zákonem přírodním, dle něhož po životě přichází smrt, po stoupání následuje klesání, po vzepětí sil klid.

Proto moderní tělovýchova považuje uvolnění svalového napětí za Mávni bod pohybových problémů, Kde bylo dříve neustálé, ztrnulé vzepětí, tam nyní harmonicky střídáme nápor sil s klidem, uvolněním. Toto relaxování je ovšem pouze přípravou k novému energisování těla, Práce na poli tělovýchovy se musí vrátit k uvědomělému poznání, že každý jedinec je nejen samostatným celkem, ale zároveň i částí vesmírného života a jeho odvěkého rytmu.

Nové proudy tělocvičné vnikly nejen do prostných cvičení žen, leč i do skladeb, určených pro muže, dorost i žactvo. Jejich vliv se jeví hlavně výběrem vydatných cviků a zjednodušením sestav. Nechceme namáhat paměť, ale procvičit tělo.

Mládež vítá cviky pružnosti, obratností a odvahy. Ale i starší členky, zejména ty, jež se nemohou zúčastnit nářadového tělocviku, rády pěstují gymnastiku, vhodně pro ně volenou.

Přerovské družstvo žen započlo svými »Novými směry« před třemi lety propagací gymnastiky v Sokole, Při pódiových závodech v Praze získalo I. ceny a sklídilo spontánní úspěch ve velkém sále Lucerny, »Nové směry« byly revoluční skladbou, plnou směhlých, nezvyklých poloh a skupin. Přišly v pravou chvíli, kdy se vzámhala touha po něčem novém a silném.

Po chvilkovém vítězství přišla dlouhá doba nedůvěry a odmítání nových směrů vůbec. Až do vystoupení dánské družiny N. Bukha bylo mnohde zaujetí proti gymnastice. Exhibice vzorného družstva jeho urostlých cvičenců s krásně klenutými hrudníky a dokonale vypracovanými těly prolomila zeď předsudků a konservativnosti, zejména když k tomu přistoupily výroky světových lékařských autorit, hodnotících gymnastiku po stránce zdravotní.

Nyní přijímáme gymnastiku do svého programu a věříme, že pokročíme zas o krok blíže k svému cíli, jímž je výchova zdravé a zdatné mládeže i uchování a zvýšení výkonnosti dospělých.

Připravujeme stavbu nové sokolovny.

Napsal Stanislav Andrlík.

Poválečné nadšení pro Sokola vyvrcholilo u nás v Přerově r, 1921 vybudováním letního cvičiště a stadionu na Brabansku,

Vzpomínám rád na tyto doby, kdy v necelých pěti měsících proměněny byly bývalé zahrady a pole v úpravné a intimní stadion, kterému; se mnoho okolních i vzdálených jednot obdivovalo. A byli jsme také hrdí na toto dílo, neboť v té době bylo to jedno z prvních cvičišť na venkově vybudované trvalým způsobem a vystavěné s vydatnou pomocí všeho členstva, dorostu i občanstva.

Leč ani v nejrůšnějších dobách, ba ani po krásných oslavách padesátiletí jednoty, pořádaných s krajským sletem před 10 roky, nezapomínali jsme na další vytčený náš cíl - - na stavbu nové sokolovny.

Ještě téhož roku 1921 vypracovali jsme si stavební program pro stavbu nové sokolovny na Brabansku a nelze se diviti, že tento první program odpovídal svými rozměry tehdejšímu obecnému nadšení.

V projektu navrženy byly cvičitelskými sbory dva stejně velké sály pro tělocvik, každý nejméně pro 150 až 200 cvičenců, takže každý sál by měřil asi 600 až 800 m2 plochy. Při každém sále doskočiště 8X8 m, prostorné galerie, místnosti pro náradí, 20 sprch, šatny na 300 až 400 skříněk a další šatny pro dorost a žactvo.

Mimo to správní místnosti, knihovna a čítárna — menší přednášková síň 80 m² velká, byty pro sokolníka a strojníka a pod.

Bylo pak pomýšleno na získání plánů. Dříve však než mohlo být přikročeno k vypsání veřejné soutěže, došlo ke střízlivějšímu posuzování všech požadavků a ze zkušeností, nabytých při stavbách jiných tělocvičen přikročeno bylo r. 1924 ku zmenšení stavebního programu v některých bodech.

Zmenšena hlavně velikost obou cvičebných sálů pro 100 až 150 cvičenců a rozměrů 400 až 500 m² pro každý sál.

Následujícího roku, t. j. 1925 byl stavební program opětně přepracován v tom směru, že cvičebné sály navrženo úplně stejně vypraviti a rozloha navržena na 500 až 550 m² pro každý sál. Jeden sál má býti výhradně pro ženy, druhý pro muže, ale mají býti tak seskupeny, aby jich spojení v jednu velkou místnost bylo lehce možné. Šatny pro členy zmenšeny každá pro umístění 250 skřínek a o ploše 200—250 m²,

Navrženy pak samostatné šatny pro cvičičelské sbory, které mají též sloužiti pro schůze sborů. Počet sprch zmenšen na 6 pro muže a 6 pro ženy a ostatní rozměry místností kancelářských a správních též přiměřeně upraveny.

Navrženo však, aby v budově zřízeny byly místnosti společenské, klubovna, čítárna s knihovnou a místnost kulečnicková, aby styk členstva byl častější.

Konečně navrženo, aby byl zřízen velký sál pro kino a to v podzemí pod jedním sálem cvičebním a menší sál pro loutkové divadlo.

Pří tělocvičně má pak býti pamatováno na přímý vchod z ulice na stadion.

V tomto sestavení zůstal stavební program až do vypsání veřejné soutěže, která byla vypsána dne 30. září 1926 se lhůtou do 4. ledna 1927.

Výsledek ideové soutěže byl uveřejněn a opakují zde pro úplnost stručně toto:

Soutěž obdržela byla 47 návrhy a porota přisoudila I. cenu návrhu arch. Ing. Karla Caivasa v Praze, II. cenu obdržel architekt Václav Pilc v Praze a III. cenu arch. Oskar Černý v Praze. K zakoupení byly navrženy ještě další dva projekty a to od Ing. Arch. Jaroslava Stejskala v Praze a od arch. Jos. Poláška v Brně a dalším šesti projektům vysloveno bylo porotou čestné uznání.

Výsledek soutěže byl velmi hodnotný a radostný, Soutěž obdržela byla velmi čteně a úroveň zaslaných projektů byla dobrá, neboť obtíže stavebního místa překonali četní autoři zcela, uspokojivě.

Veškeré došlé návrhy byly pak vystaveny v místnostech na radnici po dobu od 16. do 23. ledna 1927.

Byly-li před vypsáním soutěže vyslovovány některé pochybnosti o vhodnosti vyhlédnutého pozemku pro stavbu nové sokolovny na Brabansku, byly touto soutěží vyvráceny.

Jestliže nás soutěž velmi uspokojila po stránce technické a výtvarné, nemůžeme totéž úplně říci o stránce finanční.

Dle předběžných výpočtů stavebních nákladů, stanovených dle zastavěné plochy a obestavěného prostoru, stála by stavba sokolovny dle návrhu počteného L cenou asi 4,750,000 — Kč, dle druhého projektu 4,100.000-- Kč, dle třetího 5,800,000 — Kč, dle čtvrtého dokonce 6,700.000— Kč a dle pátého 4,750.000—Kč.

I kdyby se stavba rozvrhla na tři etapy, činil by náklad na první nejnákladnější etapu asi 2 1/2 milionu Kč, a s vnitřním zařízením asi 3 miliony korun čsl.

Proto jsme nepřistoupili ihned k zadání vypracování definitivního stavebního návrhu, ale dotázali se finančního odboru Jednoty, zda bude možno náklady ty opatřiti.

Po důkladném prozkoumání všech podmínek a po svědomitém propočítání všech možností byla odpověď finančního odboru Jednoty velmi stručná a jasná, »Nejvyšší stavební náklad na postavení celé nové sokolovny nesmí překročiti obnos 2,500.000'— Kč,« O tomto požadavku jedná stavební odbor začátkem r. 1928 a po živé výměně názorů sjednocuje se v poznání, že

má-li stavba sokolovny býti uskutečněna, musí býti hledány cesty ku zjednodušení stavby a ku rozmnožení stavebního fondu, jehož výše je stále neuspokojující.

Navrženo proto, aby v zásadě byly ponechány sice dva sály pro cvičení, ale jeden z nich aby byl menších rozměrů, asi 250 m², a nebyl vypraven jako slavnostní dvorana.

Sál pro kino, projektované v podzemí, navrhuje se vůbec nestavět, jelikož jeho konstrukce velmi zdražuje celou stavbu a ponechati kinu starou sokolovnu, která se dá vhodně upravit a menším nákladem.

Využití prostory pod sálem pro šatny a místnosti pro odbory a tím zmenšiti zastavěnou plochu celé stavby.

Za těchto předpokladů pustil se stavební odbor do práce a v brzku byl jeho členy vypracován návrh na případnou přestavbu staré sokolovny na kino, aby tak bylo dokázáno, že přestavba tato je opravdu možná a projektant nové sokolovny arch. Caivas byl požádán o přepracování soutěžního návrhu dle nového programu.

Koncem roku 1928 došly nové náčrtky od arch. Caivase, avšak ani tyto ještě nevyhovovaly požadavku finanční komise, jelikož náklad na stavbu byl by dle nich ještě vysoký a sice asi 3,300,000'— Kč,

Proto byl pozván arch. Caivas do Přerova a ve schůzi 12. ledna 1929 byl stavební program opětně změněn takto:

Upouští se od stavby menšího sálu a zůstane pouze velký sál, avšak v projektu budiž pamatováno na pozdější přístavbu malého sálu.

Při velkém sále zřídí se řádné jeviště. Loutkové divadlo umístí se do souterrainu pod velký sál. Šatny pro cvičící členstvo zřídí rovněž pod velkým sálem s možností přímého východu na letní cvičiště. Dále umístí pod velkým sálem větší místnost pro nácvik cvičitelských sborů a gymnastiku.

Budovu projektovat jednoduše a vyvarovat se nákladných konstrukcí a zbytečných výzdob.

Arch. Caivas se opětně a se vzácnou ochotou uvolil přepracovati náčrtky na sokolovnu dle našich přání a dodal nové plány koncem r. 1929.

Dle těchto posledních plánů, které jsou také vyloženy na výstavě, pořádané jednotou ve výstavní síni zámku na Horním náměstí, činil by náklad na stavbu asi 2Vz milionu Kč a bylo tím požadavku finanční komise vyhověno.

Přáli jsme si, aby oslavy 60letí jednoty spojeny byly již s otevřením nové sokolovny.

Nepodařilo se to sice, ale doufám, že opatrnost, s jakou bylo postupováno, nebude proto odsouzena, ale že najde pochopení i u našich nástupců a podníti tím více veškeré členstvo ku pilné práci, aby brzy opatřen byl potřebný náklad a tak konečně uskutečněn byl náš projekt na stavbu nové sokolovny,

Zdar!

Činovníci přerovského Sokola

V letech 181 – 1931

1. Starostové :

1871 F.Štěpka aj. Vítěz	1898 – 1911 Fr. Dvořák
1872 – 1874 Jos. Vítěz	1912 – 1917 Jos. Polame
1875 F.Štěpka a V. Chválek	1918 – 1919 Dr.B. Ošťádal
1876 V.Chválek a J. Vítěz	1920 – 1922 L.Elmer
1878 – 1881 Jos. Vítěz	1923 O.Kadlec
1882 – 1892 Fr. Dostalík	1924 – 1927 Dr.J. Kasal
1891 – 1896 Flor. Ošťádal	1928 – 1931 S.Pleva
1897 J. Kokora a F. Dvořák	

2. Místostarostové :

1871 Jos. Vítěz a Malý	1893 – 1894 Fr. Mohapl
1872 Malý	1895 – 1896 Bochořák
1873 Bartmann a F. Štěpka	1897 – 1898 Fr. Dvořák
1874 – 1876 J.Č.Sobol	1899 – 1907 Dr.Kryška
1876 – 1877 Alois Weber	1908 – 1909 Jul. Hegr
1878 – 1881 Fr.Vrba	1910 – 1911 Fr. Souček
1882 Vil. Chválek	1912 – 1915 Jar. Souček
1883 Fr. Vrba	1916 – 1917 Dr. Havránek
1884 – 1886 Jos. Vítěz	1918 – 1919 Fr. Radoušek
1887 – 1889 J.Calábek	1920 – 1923 M. Ošťádalová
1889 St. Tuček	1924 – 1927 Št. Klein
1890 Fr. Mohapl	1928 – 1931 Dr.J.Lacina
1891 – 1892 Fr. Dvořák	

3. Náčelníci :

1871 Výborný	1892 Dr. Kryška
1872 Vícha	1893 – 1896 Fr. Dvořák
1873 Vícha a Slavík	1897 – 1898 Ant. Beňa
1874 Weber	1899 – 1912 Jos. Polame
1875 Weber a F. Neumann	1913 – 1914 Štěpán Klein
1876 – 1879 Fr. Neumann	1915 – 1917 Jan Prošek (zást za váky za
1880 – 1881 Fr. Dostalík Kleina)	
1882 Ig. Polášek	1918 Mořic Sýkora
1883 – 1884 Kašpar	1919 – 1922 Štěpán Klein
1885 O. Kotouček	1923 – 1924 Vincent Stoupa
1886 J. Kotouček	1925 R.Ratiborský
1887 – 1888 Fr. Karas	1926 Miloš Sum
1889 F.Karas a A.Hyánek	1927 – 1929 Antonín Michálek
1890 – 1891 A. Hyánek	1930 – 1931 Vincent Křístek

4. Náčelnice :

1907 – 1908 Ž. Polamová	1923 – 1927 A. Řezníčková
1909 – 1910 B.Polednová	1928 B.Jemelková
1911 – 1920 B. Svobodová	1929 – 1931 A. Řezníčková
1921 – 1922 Vl. Koblíhová	

5. Vzdělatelé :

1912 – 1915 J. Souček	1923 Fr. Chmelař
1920 Jan Kasal	1924 – 1926 O.Kadlec
1921 Jos. Jurka	1927 – 1929 Dr. Jiří Elmer
1922 Silv. Pleva	1929 – 1931 V. Netočný

6. Jednatelé :

1871 Fr. Mrkva a Sobol	1893 Chmelík
1872 Sobol	1894 Kokora
1873 Ošťádal a Ouředníček	1895 – 1896 Ant. Beňa
1874 – 1875 Ouředníček	1897 Jos. Polame
1876 H.V. Krch	1898 Dr. Havránek
1877 – 1880 L.Čulík	1899 – 1901 V.Tichý
1881 – 1883 O.Kotouček	1902 J.Heger
1883 Venclík	1903 – 1905 Ant. Beňa
1884 Kotouček	1906 – 1908 Jan pospíšilík
1885 – 1889 Fr. Dvořák	1909 – 1919 Lad. Elmer
1890 J.Kojecký	1920 – 1921 Ant. Kvasnička
1891 Dr. Kryška	1922 – 1927 H.Kunet
1892 Tesárek	1928 – 1931 J.Tomášek

7. Pokladníci :

1871 C.Černoch a A.Pala	1888 J.Keller
1872 – 1875 A.Pala	1889 St.Tuček a
Kozánek	
1875 K.Chválek	1890 – 1891 R.Kozánek
1876 Fr.Mohapl a F.Vrba	1892 – 1894 Karas
1878 R.Kozánek	1895 – 1908 A.Ratiborský
1879 Jan Martilík	1909 Wiedermann
1880 H.Psota	1910 – 1911 V.Tšpon
1881 Fr.Kašpar	1912 – 1913 St. Wiedermann
1882 – 1883 V.Rehn	1914 – 1915 V.Tšpon
1884 Kašpar	1916 – 1919 R.Malý
1885 O.Kotouček	1920 – 1923 Jos. Pilc
1886 J.Jarošek	1924 – 1931 J.Hubálek

Spolek paní a dívek od založení r.1886 až do splnutí S jednotou v roce 1907

Starostky :

1896 – 1897 Ratiborská Anežka	1899 Polášková F. od
1898 Tesárková Fr.	23.4.
1899 Tesárková F. do 23.4.	1900 – 1902 Polášková Fr.
	1903 – 1906 Tesárková Fr.

Náměstkyně :

1896 Zdařilová Ludmila	1901 A. Ratiborská
1897 Kokorová Jar.	1902 T.Koblihová
1899 Steinerová A. od 23.4	1903 Fr. Polášková
1900 M.Polamová	1904 – 1905 T. Koblihová
	1906 B. Čížková

Jednatelky :

1896 Kozelková A. 1 měs.	1897 Tesárková Fr.
Holenová A. 6. měs.	1898 Brhlíková M.
Zelenková E. 5. měs.	
1899 Brhlíková M.	1903 Štějnerová 6 nės.
J.Ošťádalová od 23.4.	pak M.Kutálková
1900 Polamová Žof.	1904 M.Kutálková 5
1901 Kolářová Ž. 4 měs. pak B.Raková	A.Dulová 1. měs.
1902 Tesárková Fr.	M.Vopálková
	1905 T. Horáková
	1906 H.Jurečková

mės.

6.mės

Pokladní :

1896 Fr.Grégrová	1901 Sotorníková M.
1897 – 1898 Polamová Marie	1902 – 1906 Karlovarská B.
1899 – 1900 Ratiborská A	

Hospodyně :

1896 Holenová Ant.	1903 Polamová M.
1897 – 1898 -----	1904 -----
1900 Polednová Fr.	1905 Mráčková M.
1901 -----	1906 -----
1902 Ratiborská A.	

Náčelní :

1896 -----	vedli muži : cvič. -----
1897 -----	cvičitelky : Chválková , Zavadilová
1898 -----	cvič. Jos. Polame
1899 -----	Cvič. A.Tomášek
1900 J.Oščádalová	Cvič. L.Vopálka
1901 -----	Cvič. L. Vopálka
1902 -----	Cvič. Š.Klein, A. Kobliha, V.Tichý
1903 -----	Cvič. Š.Klein, A. Kobliha, V.Tichý
1904 J. Oščádalová	Cvič. Š.Klein, A. Kobliha, V.Tichý
1905 J. Oščádalová	Cvič. Koza
1906 J. Oščádalová	Cvič. J. Nárožný

**Družstvo pro vystavění a udržování tělocvičny Sokola
V Přerově**

Předsedové :

1891 – 1893 Florián Oščádal
1894 – 1904 Frant. Mohapl
1904 – 1910 MUDr. Karel Kryška

1911 – 1927 Frant. Lazar
1927 – 1931 Rajmund Kokora

Místopředsedové :

1891 – 1893 Frant. Mohapl
1894 Florián Oščádal

1906 – 1911 Frant. Lazar
1911 – 1914 Frant. Dvořák

1895 – 1906 Frant. Vypllel

1914 – 1931 Jos. Polame

Jednatelé :

1891 – 1904 Frant. Dvořák
1904 – 1906 Cyril Široký
1906 – 1919 Vinc. Vítěz

1921 – 1925 Frant. Poledna
1925 – 1927 Lad. Elmer
1927 – 1931 Fr. Poledna

Pokladníci :

1891 – 1900 Fr. Vrba
1900 – 1919 Fr. Kučera

1919 – 1928 R.Malý
1929 Jos. Kosík

Statistika														činnosti vzdělávací.																						
Rok	Proslovy			Přednášky			Besedy	Rozhovory	Divadla		Vycházky	Koncerty	Zábavy		Loutková div.	Výstavy	Akademie	Místní škola pro nové děti			Odebírané časopisy															
	členům	dorostu	žactvu	členům	dorostu	žactvu			česká	jiná			program.	taneční				počet škol	počet přednášek	počet polních	Větrník	Sokol	Sokolice	Besedy	Váček	Župa	Společný	Tělocv. k.	Cvičitel	Cizinka	Jas	Věštáček	Nová ústřední	Jině		
1921	18	9	3	2	—	—	2	7	7	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	138	12	—	20	5	50	—	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—
1922	10	5	4	6	—	—	2	2	5	—	2	—	1	1	25	—	1	—	2	9	—	151	35	24	94	34	107	—	31	25	—	—	—	—	—	—
1923	39	22	14	8	—	—	2	—	6	1	4	—	1	—	32	—	—	2	8	—	151	35	24	94	34	107	12	31	25	—	—	—	—	—	—	—
1924	24	21	—	9	—	—	3	—	7	2	—	2	1	—	26	—	—	1	4	—	156	28	50	35	37	417	15	31	25	—	—	—	—	—	—	—
1925	22	18	2	12	2	—	2	2	9	1	—	4	3	3	45	—	1	2	9	160	157	28	38	35	37	540	19	33	25	—	—	—	—	—	—	—
1926	26	19	4	3	3	—	1	—	3	—	1	1	2	1	48	—	—	2	8	108	184	27	34	94	47	426	8	32	24	81	—	—	—	—	—	—
1927	51	35	14	15	—	—	6	1	4	—	8	7	4	3	57	1	1	2	8	84	180	24	60	94	34	450	8	34	34	80	—	—	—	—	—	—
1928	35	37	19	10	—	—	11	5	9	—	4	8	1	3	48	—	2	2	8	109	142	24	60	250	50	122	8	31	34	41	—	—	—	—	—	46
1929	28	29	25	7	1	1	—	—	6	—	5	2	8	4	50	—	—	2	8	130	153	20	40	250	60	123	6	26	34	47	5	2	—	—	—	—
1930	36	34	31	3	3	—	4	3	6	1	—	—	5	7	44	2	3	2	8	86	163	23	44	194	50	123	6	25	34	56	9	1	—	—	—	—

Statistika

Rok	Proslovy			Přednášky			Besedy	Rozhovory	Divadla		Vycházky	Koncerty	Zábavy		Loutková div.	Výstavy	Akademie
	členům	dorostu	žactvu	členům	dorostu	žactvu			česká	jiná			program.	taneční			
1921	18	9	3	2	—	—	2	7	7	2	—	—	1	1	—	—	—
1922	10	5	4	6	—	—	2	2	5	—	2	—	1	1	25	—	1
1923	39	22	14	8	—	—	2	—	6	1	4	—	1	—	32	—	—
1924	24	21	—	9	—	—	3	—	7	2	—	2	1	—	26	—	—
1925	22	18	2	12	2	—	2	2	9	1	—	4	3	3	45	—	1
1926	26	19	4	3	3	—	1	—	3	—	1	1	2	1	48	—	—
1927	51	35	14	15	—	—	6	1	4	—	8	7	4	3	57	1	1
1928	35	37	19	10	—	—	11	5	9	—	4	8	1	3	48	—	2
1929	28	29	25	7	1	1	—	—	6	—	5	2	8	4	50	—	—
1930	36	34	31	3	3	—	4	3	6	1	—	—	5	7	44	2	3

činnosti vzdělávací.

Ideová škola pro nové členy			Odebírané časopisy												
počet škol	počet přednášek	počet posluchačů	Věstník	Sokol	Sokolice	Besedy	Vzkříšení	Župní zpravodaj	Tělocvík	Cvičitel	Cvičitelka	Jas	Vzdělávatel	Nová tělových.	Jiné
—	—	—	138	12	—	20	5	50	—	20	20	—	—	—	—
2	9	—	151	35	24	94	34	107	—	31	25	—	—	—	—
2	8	—	151	35	24	94	34	107	12	31	25	—	—	—	—
1	4	—	156	28	50	35	37	417	15	31	25	—	—	—	Pečn. kurs ob.
2	9	160	157	28	38	35	37	540	19	33	25	—	—	—	—
2	8	108	184	27	34	94	47	426	8	32	24	81	—	—	—
2	8	84	180	24	60	94	34	450	8	34	34	80	—	—	—
2	8	109	142	24	60	250	50	122	8	31	34	41	—	—	46 Nový Lid
2	8	130	153	20	40	250	60	123	6	26	34	47	5	2	—
2	8	86	163	23	44	194	50	123	6	25	34	56	9	1	—

Vkládám do Vašich rukou statistiku vzdělávací činností za posledních 10 let, kdy byla tato číselně zachycena, K tomu poznamenávám, že činnost vzdělávací byla zde již před válkou, byla dokonce organizována do jisté míry, avšak zdokonalena byla teprve po převratu. Do té doby konány byly proslovy či přednášky dle potřeby a pro statistiku zachyceny nebyly. Je snadno pochopitelné, že z určitých důvodů často tyto proslovy ani nemohly být zaznamenány. Po válce počíná činnost kříslením venkovských jednot, zakládáním nových jednot a poučováním členstva do Sokola se hlásícího. Pracuje se na soustavném prohlubování znalostí o Sokolství nejen proslovy a přednáškami, ale také Školami sokolskými a sokolským tiskem. Díky ochotným pracovníkům dílo se daří a jsme dnes s výsledky do jisté míry spokojeni, ač víme, že by leckdy i jinak a lépe být mohlo. Jest si přát, abychom do jubilejního roku Tyršova vstupovali všichni dokonale obeznámeni s krásnou myšlenkou sokolskou, abychom sokolsky žili a jednali, abychom si byli bratry a sestrami, abychom si byli vždy vědomi toho, že čím naše Sokolství vzniklo, tím se i zachová. A Sokol vznikl nadšením a láskou. Přenášejme to nadšení a lásku do dalších duší, získávejme Sokolu nových a nových, dobrých a poctivých vyznavačů a vychovávejme z nich zdravé, silné, uvědomělé a charakterní občany samostatného našeho státu, kteří budou pokračovati v začatém díle, až nás tu nebude, Toto jest poslání Sokola a Sokol této práci s plným porozuměním se věnuje, A této práci zdar! V. N.